

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ
กับมูลค่ากิจการของกลุ่มธุรกิจการเงิน

โดย

นางสาวชลกาญจน์ อรุณสกุล

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบัญชีและการบริหารการเงิน
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ
กับมูลค่ากิจการของกลุ่มธุรกิจการเงิน

โดย

นางสาวชลกาญจน์ อรุณสกุล

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบัญชีและการบริหารการเงิน
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE DISCLOSURE OF
KEY AUDIT MATTERS AND FIRM VALUE
OF FINANCIAL SECTOR

BY

MISS CHONLAKARN AROONSAKUL

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE
ACCOUNTING AND FINANCIAL MANAGEMENT
FACULTY OF COMMERCE AND ACCOUNTANCY
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2019
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางสาวชลกาญจน์ อรุณสกุล

เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของกลุ่มธุรกิจการเงิน

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบัญชีและการบริหารการเงิน

เมื่อ วันที่..... 01 ก.ย. 2563 .....

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.รุจิร พนมยงค์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของกลุ่มธุรกิจการเงิน
ชื่อผู้เขียน	นางสาวชลกาญจน์ อรุณสกุล
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การบัญชีและการบริหารการเงิน พาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันทเพชร
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย โดยศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2559 – 2561 มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 318 ตัวอย่าง โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ 7 ประเด็น และปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการ (Tobin's Q)

ผลการศึกษาพบว่า การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ในรายงานของผู้สอบบัญชีจะส่งผลให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้น ในขณะที่การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินในรายงานของผู้สอบบัญชีจะส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลง ส่วนการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ การวัดมูลค่าสินทรัพย์ การด้อยค่าของสินทรัพย์ ลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ การควบคุมกิจการ และอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ, ปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ, มูลค่ากิจการ, อุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน

Independent Study Title	THE RELATIONSHIP BETWEEN THE DISCLOSURE OF KEY AUDIT MATTERS AND FIRM VALUE OF FINANCIAL SECTOR
Author	Miss Chonlakarn Aroonsakul
Degree	Master of Science
Department/Faculty/University	Accounting and Financial Management Commerce and Accountancy Thammasat University
Independent Study Advisor	Associate Professor Sillapaporn Srijunpetch, Ph.D.
Academic Years	2019

ABSTRACT

The objective of this independent study is to study the relationship between the disclosure of key audit matters (KAM) and firm value of financial sector companies listed on the Bursa Malaysia (MYX), Singapore Exchange (SGX) and Stock Exchange of Thailand (SET) during 2016 – 2018. The sample consists of 318 observations. Multiple regression analysis is used to test the relationship between the disclosure of 7 types of KAM and firm value (Tobin's Q) and the relationship between the amount of KAM and firm value.

The results indicate that the disclosure of KAM about revenue recognition increases firm value, while the disclosure of KAM about liabilities decreases firm value. However, the disclosure of other types of KAM including asset valuation, asset impairment, receivables and allowance for doubtful accounts, merger and acquisition, and other types of KAM are not related to firm value. The result also indicates that the amount of KAM is positively related to firm value.

Keywords: Type of Key Audit Matters, Amount of Key Audit Matters, Firm Value,
Financial Sector

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระนี้จะไม่สำเร็จลงไปได้ด้วยดี หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์ ความช่วยเหลือ และคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันทเพร ผู้เป็น กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ที่สละเวลามาให้ความรู้ คำแนะนำ และชี้แนะแนวทางการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ ที่สละเวลามาเป็นกรรมการในการสอบค้นคว้าอิสระ และให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้ การค้นคว้าอิสระนี้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ที่ให้วิชาความรู้ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการค้นคว้าอิสระนี้ได้ตลอดระยะเวลาที่ ผ่านมา นอกจากนี้ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่โครงการ IBMP ที่คอยให้ความช่วยเหลือและติดต่อ ประสานงานให้เป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัว รุ่นพี่ และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่คอยให้การ ช่วยเหลือ ให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจที่สำคัญที่มีส่วนช่วยให้การค้นคว้าอิสระนี้ให้สำเร็จลง ไปได้ด้วยดี

นางสาวชลกาญจน์ อรุณสกุล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญตาราง	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	5
2.1.1 เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters: KAMs)	5
2.1.2 การประเมินมูลค่ากิจการ (Firm Value)	7
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	10
2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ	18
2.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย	20

บทที่ 3 วิธีการวิจัย	21
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	21
3.1.1 ประชากร	21
3.1.2 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	22
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	23
3.3 รายละเอียดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	23
3.3.1 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)	23
3.3.2 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)	24
3.3.3 ตัวแปรควบคุม (Control Variables)	25
3.4 สมมติฐานในการวิจัย	25
3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	27
3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)	27
3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)	27
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	28
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)	29
4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา แบบรวมประเทศ	29
4.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ประเทศมาเลเซีย	31
4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ประเทศสิงคโปร์	33
4.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ประเทศไทย	35
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)	37
4.2.1 การทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ	37
4.2.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)	42

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	55
5.1 สรุปผลการวิจัย	55
5.2 ข้อจำกัดของการวิจัย	59
5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย	59
รายการอ้างอิง	60
ประวัติผู้เขียน	66

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	22
3.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งตามประเทศ	23
3.3 แสดงสรุปตัวแปรและตัวย่อของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	26
4.1 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการวิจัย แบบรวมประเทศ	30
4.2 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัยแบบรวมประเทศ	31
4.3 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการวิจัย ประเทศมาเลเซีย	32
4.4 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประเทศมาเลเซีย	33
4.5 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการวิจัย ประเทศสิงคโปร์	34
4.6 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประเทศมาเลเซีย	35
4.7 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการวิจัย ประเทศไทย	36
4.8 แสดงสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประเทศไทย	37
4.9 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย แบบรวมประเทศ	38
4.10 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย ประเทศมาเลเซีย	38
4.11 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย ประเทศสิงคโปร์	39
4.12 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย ประเทศไทย	39
4.13 แสดงค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Collinearity Statistics)	40
4.14 แสดงการทดสอบปัญหาความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่ (Heteroskedasticity)	41
4.15 แสดงการทดสอบปัญหาความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Autocorrelation)	42

ตารางที่	หน้า
4.16 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ แบบรวมประเทศ	45
4.17 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศมาเลเซีย	48
4.18 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศสิงคโปร์	51
4.19 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศไทย	54
5.1 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	56
5.2 แสดงสรุปผลการวิจัยเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย	58

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจการเงินเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากช่วยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการเป็นตัวกลางในการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนและภาคธุรกิจ ซึ่งจะก่อให้เกิดการลงทุนและกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ และจะส่งผลให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น การอุปโภคและบริโภค การผลิตสินค้าและบริการ และการจ้างงาน เป็นต้น นอกจากนี้ธุรกิจการเงินยังเป็นธุรกิจที่รับภาระความเสี่ยงแทนธุรกิจอื่น ๆ เช่น การรับความเสี่ยงของผู้ลงทุน และการรับประกันภัย เป็นต้น ธุรกิจการเงินจึงเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยงสูงและมีความซับซ้อนค่อนข้างมาก จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานกำกับดูแลให้ธุรกิจการเงินดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมต่อประชาชนและภาคธุรกิจ รวมถึงมีกฎเกณฑ์และวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่แตกต่างจากธุรกิจอื่น ๆ เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน

อย่างไรก็ตามจากเหตุการณ์ความล้มเหลวทางด้านบัญชี และการล้มละลายของบริษัทขนาดใหญ่ในช่วงปีพ.ศ. 2544 – 2545 เช่น บริษัท Enron บริษัท WorldCom และสำนักงานสอบบัญชี Anderson รวมถึงวิกฤตทางการเงินในช่วงปีพ.ศ. 2550 – 2551 ทำให้องค์กรต่าง ๆ และผู้ใช้งบการเงินเกิดความตื่นตัวและกลับมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการมากขึ้น รวมถึงมีการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (International Standard on Auditing: ISA) เพื่อให้งบการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการสื่อสารและให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้งบการเงิน สามารถตอบสนองต่อความต้องการและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจในการลงทุนได้

รายงานของผู้สอบบัญชีได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เริ่มต้นจากรายงานการสอบบัญชีแบบสั้น (Short-Form Report) หรือที่เรียกว่า รายงานแบบ 2 วรรค ต่อมาได้มีการกำหนดมาตรฐานเพิ่มเติมให้มีการระบุความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีและผู้บริหาร หรือที่เรียกว่า รายงานแบบ 3 วรรค ต่อมาเมื่อการปฏิบัติงานสอบบัญชีได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เน้นการวิเคราะห์ความเสี่ยงของกิจการมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของรายงานของผู้สอบบัญชีที่เรียกว่า รายงานแบบ 6 วรรค และในปี พ.ศ. 2558 รายงานของผู้สอบบัญชีได้มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง โดยมีประเด็นการเปลี่ยนแปลงในรายงานของผู้สอบบัญชี

รูปแบบใหม่ที่สำคัญ 7 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก คือ การเปลี่ยนแปลงลำดับของย่อหน้าในรายงาน โดยวรรคแรกเป็นการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี (Opinion) ต่อมาเป็นวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี (Basis for opinion) และตามด้วยวรรคอื่น ๆ ซึ่งเพิ่มเข้ามาในรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ ประเด็นที่ 2 คือ การรายงานเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters: KAMs) โดยมาตรฐานการสอบบัญชีกำหนดให้ผู้สอบบัญชีต้องมีการรายงานประเด็นสำคัญที่พบระหว่างการสอบบัญชีในงวดปัจจุบัน ประเด็นที่ 3 คือ การรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง (Going Concern) รวมถึงการใช้วิธีการบัญชีที่เหมาะสมในการนำมาพิจารณา ประเด็นที่ 4 คือ การรายงานข้อมูลอื่น (Other Information) ประเด็นที่ 5 คือ การระบุอย่างชัดเจนว่าผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระจากกิจการและได้ปฏิบัติตามสอบบัญชีเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ รวมถึงเปิดเผยแหล่งที่มาของข้อกำหนด ประเด็นที่ 6 คือ การเปิดเผยชื่อของผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติตามสอบบัญชี เพื่อแสดงความเห็นต่อการเงิน ซึ่งประเด็นดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชีในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากการลงลายมือชื่อและเปิดเผยผู้สอบบัญชีในหน้ารายงานอยู่แล้ว และประเด็นสุดท้าย คือ การปรับปรุงคำอธิบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีและลักษณะสำคัญของการสอบบัญชี (ศิลปพร ศรีจันทเพชร, 2556)

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การรายงานเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ หมายถึงเรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบงบการเงินของงวดปัจจุบัน โดยเป็นเรื่องที่สื่อสารกับผู้มีส่วนที่ในการกำกับดูแลของกิจการ (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559) อย่างไรก็ตามการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่ได้มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี แต่เป็นการช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับรายงานของผู้สอบบัญชี รวมถึงเป็นการช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจถึงเรื่องที่สำคัญในงบการเงิน และสามารถนำไปเป็นแนวทางและหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจลงทุน

และในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ขึ้น ซึ่งเป็นการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจของประเทศในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations :ASEAN) เพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงาน และเงินทุนระหว่างประเทศในอาเซียนอย่างเสรีมากขึ้น ทั้งนี้ตามแผนการจัดตั้งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์อาเซียน (ASEAN Exchanges) ขึ้น ซึ่งเป็นการร่วมมือกันของตลาดหลักทรัพย์ในอาเซียนทั้งหมด 6 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทย และประเทศเวียดนาม โดยมีมูลค่าตลาดหลักทรัพย์รวมกันกว่า 2,380 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งตลาดหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าเป็นอันดับ 1 – 4 ได้แก่ ตลาดหลักทรัพย์สิงคโปร์ (Singapore Exchange: SGX) ตลาด

หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) ตลาดหลักทรัพย์อินโดนีเซีย (Indonesia Stock Exchange: IDX) และตลาดหลักทรัพย์มาเลเซีย (Bursa Malaysia: MYX) ตามลำดับ (Reed Technology Solutions, n.d.) การร่วมมือกันของตลาดหลักทรัพย์ทั้ง 6 ประเทศ มีจุดประสงค์ คือ การเพิ่มความน่าสนใจและดึงดูดนักลงทุน และยกระดับหลักทรัพย์ในอาเซียนให้เป็นที่ยอมรับจากนักลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกภูมิภาค

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 ได้มีผลบังคับใช้ในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย¹ เป็นระยะเวลาเพียงไม่นาน ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาโดยส่วนมากเป็นการศึกษาภายในระยะเวลา 1 - 2 ปี ทำให้ผลการศึกษาอาจคลาดเคลื่อนและไม่ชัดเจน ดังนั้นการเพิ่มจำนวนข้อมูลในการศึกษา อาจทำให้ผลการศึกษามีความชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้การศึกษาในอดีตเป็นการศึกษาคุณค่าของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นหลัก และยังไม่มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและการประเมินมูลค่ากิจการมากนัก ผู้วิจัยจึงจะศึกษาถึงแต่ละประเด็นของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยว่าประเด็นใดมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการ อย่างไรก็ตามมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและมูลค่ากิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการจัดทำงบการเงินที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น ๆ รวมถึงยังไม่มีการศึกษาที่ครอบคลุมถึงกิจการที่จดทะเบียนในต่างประเทศ ดังนั้นการค้นคว้าอิสระนี้จึงจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและมูลค่ากิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศไทย ในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินโดยเฉพาะ

---

¹ ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นประเทศที่มีมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 มีผลบังคับใช้แล้วในประเทศ และเป็นประเทศที่มีมูลค่าตลาดหลักทรัพย์เป็นอันดับ 1 2 และ 4 ของตลาดหลักทรัพย์อาเซียน ผู้วิจัยจึงคาดว่าตลาดหลักทรัพย์ดังกล่าวเป็นตลาดหลักทรัพย์ที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มประเทศอาเซียน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจธนาคาร ธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีผลบังคับใช้กับการตรวจสอบงบการเงินสำหรับระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 สำหรับบริษัทในประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ และวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 สำหรับบริษัทในประเทศไทย งานวิจัยนี้จึงใช้ข้อมูลทางบัญชีในงบการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชีในช่วงปี พ.ศ. 2559 – 2561 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนารายงานของผู้สอบบัญชีในอนาคต เพื่อเพิ่มคุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชี และจะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเพิ่มความเข้าใจในข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีต้องการจะสื่อสารผ่านงบการเงินและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางและหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจลงทุนได้ รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ เพื่อนำไปศึกษาต่อในอนาคตเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีการศึกษาเป็นจำนวนไม่มากนัก นอกจากนั้นสำหรับกิจการ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผลการดำเนินงานที่อาจส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการได้

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย มาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเพื่อรวบรวมแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters: KAMs)

2.1.2 การประเมินมูลค่ากิจการ (Firm Value)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

2.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters: KAMs)

คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีและการให้ความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ (International Auditing and Assurance Standards Board: IAASB) ได้มีการปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (International Standard on Auditing: ISA) หลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งหนึ่งในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือการออกมาตรฐานการสอบบัญชี ฉบับที่ 701 การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี (International Standard on Auditing 701 Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report: ISA 701)

มาตรฐานการสอบบัญชี ฉบับที่ 701 ได้ให้คำจำกัดความของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit matters: KAMs) ไว้ว่าหมายถึง เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบงบการเงินของงวดปัจจุบัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เลือกมาจากเรื่องที่สื่อสารกับผู้มีส่วนที่ในการกำกับดูแล โดยมีวัตถุประสงค์ของผู้สอบบัญชี คือ การกำหนด

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน รวมถึงสื่อสารเรื่องเหล่านั้นโดยอธิบายไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559)

การเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสของรายงานของผู้สอบบัญชี ช่วยลดช่องว่างของข้อมูลและเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารที่ผู้สอบบัญชีต้องการจะสื่อสารได้ดีขึ้น และช่วยให้ผู้ใช้รายงานและงบการเงินเข้าใจถึงข้อมูลและความเสี่ยงของกิจการมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษา “คุณค่าของรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่” ของชาญชัย ตั้งเรณรัตน์ (2558b) พบว่าการกำหนดให้เพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและการระบุชื่อของผู้สอบบัญชีที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานสอบบัญชีเป็นด้านที่จะช่วยเพิ่มคุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่มากที่สุด ซึ่งจะทำให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ใช้รายงานและงบการเงินเชื่อมั่นในรายงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น ทั้งนี้ผู้สอบบัญชีจะต้องใช้ดุลยพินิจในการตรวจสอบเพื่อพิจารณาถึงเรื่องที่สำคัญที่สุดที่ควรนำเสนอในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยที่เรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยส่วนมากจะมีลักษณะอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1. เป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงสูงที่จะแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ เช่น เรื่องที่ทำให้ต้องเปลี่ยนแผนการตรวจสอบ และรายการกับกิจการที่เกี่ยวข้องที่ซับซ้อน เป็นต้น 2. เป็นเรื่อง que ผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจอย่างสูงในการตรวจสอบ ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้บริหารก็ต้องใช้ดุลยพินิจอย่างสูงเช่นกัน เช่น รายการที่มีการประมาณการที่ซับซ้อน เป็นต้น และ 3. เป็นผลกระทบของเรื่องที่มีผลต่อการตรวจสอบระหว่างงวด เช่น รายการที่ผู้สอบบัญชีต้องมีการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น (ชาญชัย ตั้งเรณรัตน์, 2558a)

มาตรฐานการสอบบัญชี ฉบับที่ 701 มีผลบังคับใช้กับการตรวจสอบงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 และให้มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเฉพาะในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย สำหรับกิจการอื่นก็อาจรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบได้ หากผู้สอบบัญชีเห็นว่าสมควร (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559) นอกจากนี้ประเทศไทยที่มีการปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีให้สอดคล้องกับมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศฉบับใหม่แล้ว ยังมีประเทศอื่น ๆ ที่มีการปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีภายในประเทศและมีการบังคับใช้มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับดังกล่าว ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ประเทศแอฟริกาใต้ ประเทศบราซิล และประเทศเคนยา เป็นต้น (ACCA, 2018) รวมถึงประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนด้วยเช่นกัน เช่น ประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น โดยในประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์ มาตรฐานการสอบบัญชี ฉบับที่ 701 มีระยะเวลาที่มีผลบังคับใช้แตกต่างจากประเทศไทยเล็กน้อย คือ ใช้กับการตรวจสอบงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 (Malaysian Institute of Accountants,

2015; The Institute of Singapore Chartered Accountants, 2015) ส่วนเนื้อหาอื่น ๆ ในมาตรฐานมีความใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ทางด้าน Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลวิชาชีพบัญชีของประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้มีการเสนอให้มีการรายงาน Critical Audit Matters (CAMs) ในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยคำจำกัดความของ Critical Audit Matters (CAMs) หมายถึง เรื่องที่ผู้สอบบัญชีประสบปัญหาในการตรวจสอบงบการเงินมากที่สุด ซึ่งรวมถึงเรื่องที่ผู้สอบบัญชีต้องประสพความยากลำบากในการใช้วิจารณญาณ เรื่องที่ต้องใช้ความเห็นส่วนบุคคล หรือเรื่องที่ซับซ้อนมากที่สุด (American Institute of Certified Public Accountants, 2013; ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, 2558c) จากคำจำกัดความ จะเห็นได้ว่า Critical Audit Matters มีลักษณะคล้ายกับ Key Audit Matters หรือเรื่องสำคัญในการตรวจสอบค่อนข้างมาก โดยจุดประสงค์ของการรายงานทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวคือการสื่อสารเรื่องสำคัญในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งคาดว่าจะได้รับความสนใจจากผู้ใช้งารายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน (International Federation of Accountants, 2017)

2.1.2 การประเมินมูลค่ากิจการ (Firm Value)

ระบบการประเมินผลการดำเนินงานของกิจการมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการประเมินผลการดำเนินงานจะส่งผลให้มีการนำกลยุทธ์ของกิจการไปสู่การดำเนินงาน ซึ่งเป็นการสื่อสารความคาดหวังของกิจการผ่านการประเมินผลการดำเนินงานและการนำข้อมูลไปปรับปรุงผลการดำเนินงานต่อไปในอนาคต (Kaplan and Norton, 1996) นอกจากนี้การประเมินผลการดำเนินงานยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดมูลค่าของกิจการ (Gordon, 2000; Redding, 1997) ดังนั้นการประเมินผลการดำเนินงานจึงควรสะท้อนมูลค่าของกิจการในช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องได้ การประเมินผลการดำเนินงานวิธีต่าง ๆ จึงถูกคิดค้นขึ้น โดยการใช้ข้อมูลตัวเลขทางบัญชี ข้อมูลทางการตลาด หรือการนำข้อมูลจากหลายแหล่งมารวมเข้าด้วยกัน

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการวิเคราะห์และประเมินฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงาน ประสิทธิภาพและความสามารถในการทำกำไรของกิจการ โดยใช้ข้อมูลตัวเลขทางบัญชีจากงบการเงินของกิจการ ได้แก่ งบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด รวมถึงข้อมูลทางบัญชีอื่น ๆ ในการวิเคราะห์อาจนำอัตราส่วนทางการเงินของกิจการเปรียบเทียบกับอัตราส่วนทางการเงินในอดีต หรือเปรียบเทียบกับของกิจการคู่แข่ง การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินสามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการใช้ได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพคล่องทางการเงิน การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไร และการวิเคราะห์นโยบายทางการเงินของกิจการ ตัวอย่างอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้ในการประเมินผลการดำเนินงาน เช่น

อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อหุ้น (Earning per Share: EPS) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) และอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Asset: ROA) เป็นต้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2545) อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินดังกล่าว มีข้อจำกัดในการนำไปใช้ โดยวรศักดิ์ ทุมมานนท์ (2548) ได้สรุปประเด็นปัญหาของกำไรทางบัญชี ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณอัตราส่วนทางการเงินไว้ดังต่อไปนี้ 1. กำไรทางบัญชีไม่สามารถสะท้อนกระแสเงินสดของกิจการได้ เนื่องจากกำไรทางบัญชีใช้เกณฑ์คงค้างในการบันทึกบัญชี รวมถึงมีการรวมค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริงอยู่ด้วย 2. กำไรทางบัญชีเป็นการใช้ข้อมูลในอดีต และไม่ได้สะท้อนถึงความเสี่ยงของกิจการ ซึ่งเป็นตัวกำหนดมูลค่าของกิจการ 3. กำไรทางบัญชีคำนึงถึงต้นทุนของเงินทุน ซึ่งได้แก่ ดอกเบี้ยจ่ายและเงินปันผลในหุ้นบุริมสิทธิเท่านั้น แต่ไม่ได้มีการคำนึงถึงต้นทุนในการเสียโอกาสของผู้ถือหุ้นในหุ้นสามัญ 4. กำไรทางบัญชีอาจไม่ได้สะท้อนถึงผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการได้ เนื่องจากผู้บริหารอาจเลือกใช้วิธีการทางบัญชีที่หลากหลายในการตกแต่งตัวเลขทางบัญชีได้ และ 5. กำไรทางบัญชีไม่ได้คำนึงถึงมูลค่าเงินตามกาลเวลา (Time value of money) ซึ่งไม่สามารถสะท้อนความเสี่ยงของกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการได้

นอกจากการประเมินผลการดำเนินงานของกิจการจากการใช้ข้อมูลทางบัญชีที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ยังมีตัวชี้วัดที่มีการผสมผสานข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางการตลาดเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานหรือมูลค่าของกิจการได้ คือ แนวคิด Tobin's Q

แนวคิด Tobin's Q เป็นแนวคิดของ Professor James T. Tobin ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัย Yale โดยแนวคิดนี้เชื่อว่า Tobin's Q เป็นตัวชี้วัดที่สามารถสะท้อนถึงมูลค่าของกิจการใช้ในการคาดการณ์การตัดสินใจลงทุนในอนาคต รวมถึงใช้ในการพิจารณาว่ากิจการมีการจ่ายเงินลงทุนที่สูงหรือต่ำเกินไปได้ โดยที่ Tobin's Q สามารถคำนวณได้จากการหารราคาตลาด (Market Value) ของสินทรัพย์ของกิจการด้วยราคาเปลี่ยนแปลง (Replacement Cost) ของสินทรัพย์นั้น โดยที่ราคาตลาดของสินทรัพย์คือมูลค่าทางการตลาดของหุ้นและหนี้สิน (มนวิภา ผดุงสิทธิ์, 2548)

โดยมนวิภา ผดุงสิทธิ์ (2548) ได้สรุปแนวทางที่ใช้ในการคำนวณ Tobin's Q ในงานวิจัยต่าง ๆ ไว้ 4 แนวทาง ดังต่อไปนี้

(1) การคำนวณตามแนวทางของ Lindenberg และ Ross (1981)

ในการคำนวณ Tobin's Q ตามแนวทางนี้ มูลค่าทางการตลาดของกิจการจะประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ มูลค่าทางการตลาดของหุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ และหนี้สิน โดยที่มูลค่าทางการตลาดของหุ้นสามัญจะคำนวณจากราคาหุ้นสามัญ ณ วันสิ้นปี มูลค่าทางการตลาดของหุ้นบุริมสิทธิคำนวณจากเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิหารด้วยดัชนีผลตอบแทนที่จัดทำโดย Standard & Poors และมูลค่าทางการตลาดของหนี้สินจะคำนวณจากผลรวมของมูลค่าตามบัญชีของหนี้สินระยะสั้นและมูลค่าปัจจุบันของหนี้สินระยะยาว ในส่วนของราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ จะ

ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบเช่นกัน ได้แก่ ราคาเปลี่ยนแปลงของอาคารและอุปกรณ์ สินค้าคงเหลือ และสินทรัพย์อื่น โดยที่ราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์อื่นคำนวณจากมูลค่าตามบัญชี ราคาเปลี่ยนแปลงของอาคารและอุปกรณ์จะขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงในระดับราคา เทคโนโลยี อัตราค่าเสื่อมราคาทางเศรษฐศาสตร์และการลงทุนใหม่ และราคาเปลี่ยนแปลงของสินค้าคงเหลือจะต้องคำนวณจากดัชนีราคาที่เหมาะสมในกรณีที่กิจการใช้วิธีเข้าหลังออกก่อน หรือเท่ากับมูลค่าตามบัญชี ในกรณีที่กิจการใช้วิธีเข้าก่อนออกก่อน หรือจะถูกปรับปรุงด้วยการเปลี่ยนแปลงในระดับราคาของปีนั้นในกรณีที่กิจการใช้วิธีต้นทุนถัวเฉลี่ย

(2) การคำนวณตามแนวทางของ NBER (1988)

การคำนวณ Tobin's Q ตามแนวทางนี้ มูลค่าทางการตลาดของกิจการจะประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบและมีแนวทางในการคำนวณมูลค่าทางการตลาดของหุ้นสามัญ หนี้สินระยะสั้นที่เหมือนกับแนวทางของ Lindenberg และ Ross แต่มีความแตกต่างในการคำนวณมูลค่าทางการตลาด ดังต่อไปนี้ สำหรับการคำนวณมูลค่าทางการตลาดของหุ้นบุริมสิทธิจะหารเงินปันผลของหุ้นบุริมสิทธิด้วยอัตราเงินปันผลของบริษัทที่มีอัตราความเสี่ยงเท่ากับค่ากลางแทนการหารด้วยดัชนีผลตอบแทนหุ้นบุริมสิทธิ สำหรับการคำนวณมูลค่าทางการตลาดของหนี้สินระยะยาวจะคำนวณจากราคาของหุ้นกู้อายุ 20 ปี ในส่วนของราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์มีความใกล้เคียงกับแนวทางของ Lindenberg และ Ross แต่จะต้องมีการปรับราคาเปลี่ยนแปลงของอาคารและอุปกรณ์ สินค้าคงเหลือ เงินลงทุนในกิจการอื่น สินทรัพย์ไม่มีตัวตน และเงินลงทุนอื่น ๆ ด้วยอัตราเงินเพื่อ

(3) การคำนวณตามแนวทางของ Chung และ Pruitt (1994)

การคำนวณ Tobin's Q ตามแนวทางนี้ได้มีการปรับปรุงจากแนวทางของ Lindenberg และ Ross ให้ง่ายขึ้น โดยคำนวณมูลค่าทางการตลาดของกิจการจากผลรวมของมูลค่าทางการตลาดของหุ้นสามัญ (ผลคูณของราคาตลาดของหุ้นสามัญและจำนวนหุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้น) มูลค่าทางการตลาดของหุ้นบุริมสิทธิ (มูลค่าถัวเฉลี่ยของหุ้นบุริมสิทธิ) และมูลค่าทางการตลาดของหนี้สิน (มูลค่าตามบัญชีของหนี้สิน) และใช้มูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์แทนราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ ทั้งนี้ได้มีการทดสอบค่า Tobin's Q ที่ได้จากแนวทางนี้ พบว่ามีความใกล้เคียงกับค่าที่ได้จากแนวทางของ Lindenberg และ Ross ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้องตามหลักทฤษฎีถึงอย่างน้อยร้อยละ 96

(4) การคำนวณตามแนวทางของ Lewellen และ Badrinath (1997)

การคำนวณ Tobin's Q แนวทางนี้ จะมีความใกล้เคียงกับแนวทางที่ได้กล่าวไปแล้ว ดังต่อไปนี้ มูลค่าทางการตลาดของหุ้นสามัญจะคำนวณเช่นเดียวกับแนวทางของ Chung และ Pruitt มูลค่าทางการตลาดของหุ้นบุริมสิทธิและหนี้สินระยะสั้นคำนวณเช่นเดียวกับแนวทางของ NBER สำหรับมูลค่าทางการตลาดของหนี้สินระยะยาว จะคำนวณโดยมีสมมติฐานว่าหนี้สินที่เกิดใน

ช่วงเวลาเดียวกันจะมีโครงสร้างการครบกำหนดเหมือนกัน เป็นหนี้สินที่ออกในราคาตามมูลค่า มีอายุ 20 ปี และมีอัตราดอกเบี้ยเท่ากับผลตอบแทนของหุ้นกู้ออกใหม่ระดับ Baa ในส่วนของราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์จะรวมถึงราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ถาวรและเงินทุนหมุนเวียนสุทธิด้วย โดยที่ราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ถาวรคำนวณจากการลงทุนสุทธิในแต่ละปี ซึ่งมีค่าเท่ากับการเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์ถาวรสุทธิบวกด้วยค่าเสื่อมราคาสำหรับปี และในกรณีที่ผลรวมของการลงทุนมีค่าเท่ากับมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์ถาวร ให้รับการลงทุนด้วยอัตราเงินเฟ้อและประมาณค่าเสื่อมราคาด้วย และสำหรับราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์คงเหลือให้คำนวณเช่นเดียวกับแนวทางก่อนหน้า ยกเว้นในกรณีที่กิจการใช้วิธีเข้าหลังออกก่อนจะต้องปรับมูลค่าตามบัญชีสินทรัพย์คงเหลือด้วย LIFO Reserve

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

Cody (2018) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Critical Audit Matters) : การพัฒนาการเปิดเผยรายงานของผู้สอบบัญชีในมุมมองของนักบัญชี” จากการศึกษาพบว่า การเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเข้ามาในรายงานของผู้สอบบัญชีช่วยให้กลไกตลาดหลักทรัพย์มีความยุติธรรมมากขึ้น เนื่องจากนักลงทุนสถาบันและนักลงทุนทั่วไปได้รับข้อมูลที่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้เรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะช่วยลดปัญหาความไม่เท่าเทียมของข้อมูล (Information Asymmetry) ระหว่างนักลงทุนและผู้สอบบัญชีลงได้ รวมถึงให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และช่วยในการตัดสินใจแก่นักลงทุนมากขึ้น

Altawalbeh and Alhajaya (2019) ได้ศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยการศึกษาจากปริมาณการซื้อขายเกินปกติ (Abnormal Trading Volume) ในช่วงเหตุการณ์ 20 วันก่อน และ 10 วันหลังจากการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จากการศึกษาพบว่า การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจของนักลงทุน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบให้คุณค่าทางด้านข้อมูลในการตัดสินใจ (Informational Value) ต่อนักลงทุน

ศศิภา สอิ้งทอง (2560) ศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อเหตุการณ์การประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนผ่านอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return) ของหุ้นสามัญ โดยอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติจะคำนวณจากอัตราผลตอบแทนในช่วง 120 วันก่อนการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติจะคำนวณจากอัตราผลตอบแทนในช่วง 1 วันก่อน

ถึง 1 วันหลังการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จากการศึกษาพบว่า การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบทำให้เกิดอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม รวมถึงพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการตอบสนองของนักลงทุนกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบให้คุณค่าของข้อมูลแก่นักลงทุน

ศิลปพร ศรีจันเพชร (2560) ทำการศึกษาเกี่ยวกับ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีกับการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” โดยการศึกษาการตอบสนองของตลาดโดยใช้ข้อมูล 3 วันหลังจากการเปิดเผยงบการเงิน จากการศึกษาพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนข้อมูลผลการดำเนินงานในงบการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญ

Christensen, Glover and Wolfe (2014) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีต่อการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนทั่วไป ซึ่งเป็นนักศึกษาที่จบการศึกษาจากสาขาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและมีการลงทุนในหุ้นและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินของกิจการ พบว่านักลงทุนที่ได้รับข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี (An information effect) มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการลงทุนมากกว่านักลงทุนที่ได้รับข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้บริหาร (A source credibility effect) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าผลกระทบของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะเปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการเปิดเผยเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการและผลของการตรวจสอบของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแต่ละประเด็น

Lennox, Schmidt and Thompson (2019) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองของนักลงทุนในประเทศอังกฤษต่อรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ ซึ่งมีการรายงานเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ (Risk of Material Misstatement: RMMs) พบว่านักลงทุนเห็นว่าการเปิดเผยเรื่องดังกล่าวไม่ได้ให้ข้อมูลที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความเสี่ยงที่มีการรายงานเพิ่มเติมดังกล่าวนั้นมีการกล่าวถึงไปแล้วในรายงานอื่น ๆ รวมถึงในรายงานของปีก่อนหน้า ซึ่งสามารถสรุปได้ว่านักลงทุนรู้ถึงความเสี่ยงดังกล่าวของกิจการอยู่แล้ว ก่อนที่ความเสี่ยงดังกล่าวนี้จะถูกรายงานโดยผู้สอบบัญชี

เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย, ศิลปพร ศรีจันเพชร และอนุวัฒน์ ภักดี (2562) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับผลการดำเนินงาน จำนวนวันในการออกรายงาน ค่าสอบบัญชี และระดับการจัดการกำไรของบริษัท และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับคุณลักษณะของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

โดยตัวแปรด้านคุณลักษณะของบริษัทที่ทำการศึกษา ได้แก่ การใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่ง เพศของผู้สอบบัญชี จำนวนหน้าของรายงานผู้สอบบัญชี จำนวนบริษัทย่อย รวมถึงผลขาดทุนของกิจการ จากการศึกษพบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงาน และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าสอบบัญชีจำนวนวันในการออกรายงาน และระดับการจัดการกำไร ในส่วนของคุณลักษณะของบริษัทพบว่าการใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานใหญ่ 4 แห่งมีความสัมพันธ์เชิงลบกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ในขณะที่จำนวนหน้ารายงานผู้สอบบัญชีและผลขาดทุนของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

Min and Kee (2019) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสอดคล้องกันของการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับอัตราส่วนทางการเงินของกิจการว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ โดยทำการศึกษาริชที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศมาเลเซีย จากการศึกษาพบว่าประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีเลือกที่จะนำมาเปิดเผยไม่ได้สอดคล้องกับอัตราส่วนทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ซึ่งส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินอาจเกิดความสับสนได้ อย่างไรก็ตามในการศึกษาได้มีการอธิบายไว้ว่าอัตราส่วนทางการเงินเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงของกิจการ ในขณะที่เรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นการใช้ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีว่าอาจเป็นความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการ ซึ่งอาจจะสะท้อนในผลการดำเนินงานในปีถัดไปของกิจการ

อินทอร ประสพสิน (2561) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการ กรณีศึกษา: บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในงานวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดเผยประเด็นของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ 9 ประเด็น และจำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีกับมูลค่ากิจการ โดยศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แต่ไม่รวมบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมการเงินและประกันภัย จากการศึกษาพบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นเรื่องการวัดมูลค่าสินทรัพย์ สินค้าคงเหลือ และกฎหมายและการปฏิบัติตามกฎหมายมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับมูลค่ากิจการ ซึ่งจะส่งผลให้มูลค่ากิจการมีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าขนาดของกิจการซึ่งเป็นตัวแปรควบคุมในการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นกับมูลค่ากิจการ

Kohler, Ratzinger-Sakel and Theis (2016) ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีต่อการสื่อสารรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นการศึกษาจากทั้งนักลงทุนมืออาชีพและนักลงทุนทั่วไป โดยได้ทำการศึกษาในประเด็นเรื่องการด้อยค่าของ

ค่าความนิยม พบว่าเมื่อกิจการมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีแนวโน้มไปในทางลบ นักลงทุนมีอัตราซื้อจะประเมินสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของกิจการไปในทิศทางลบมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อกิจการมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีแนวโน้มไปในทางบวก ซึ่งในงานวิจัยได้กล่าวว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีแนวโน้มไปในทางลบ คือ เมื่อผู้สอบบัญชีส่งสัญญาณว่าเป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของกิจการลดลง ในขณะที่เรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีแนวโน้มไปในทางบวก คือ เมื่อผู้สอบบัญชีส่งสัญญาณว่าเป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงน้อยที่จะเกิดขึ้น ซึ่งน่าจะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการน้อยกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่ได้เพิ่มมูลค่าทางด้านการสื่อสาร (Communicative value) ให้กับกลุ่มนักลงทุนทั่วไป ซึ่งสามารถบ่งบอกได้นักลงทุนทั่วไปมีปัญหาในการประมวลผลข้อมูลจากผู้สอบบัญชีต้องการจะสื่อสารผ่านเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

Brouwer, Eimers and Langendijk (2016) ทำการศึกษาความสอดคล้องกันระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ความเสี่ยงที่มีสาระสำคัญของกิจการในรายงานของคณะกรรมการ และนโยบายการบัญชีและการประมาณการที่มีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยในรายงานรูปแบบใหม่จะสอดคล้องและมีทิศทางไปในทางเดียวกันกับนโยบายการบัญชีและการประมาณการในหมายเหตุประกอบงบการเงิน นอกจากนี้ผลการศึกษาพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 10 ที่มีการรายงานความเสี่ยงที่มีสาระสำคัญในรายงานของคณะกรรมการเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยเมื่อผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ต้องการจะเปิดเผย ผู้สอบบัญชีจะให้ความสำคัญกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับรายการในงบการเงินมากกว่าความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับระบบการควบคุมภายใน เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ ช่วยลดปัญหาความไม่เท่าเทียมของข้อมูลระหว่างผู้ใช้งบการเงินและผู้สอบบัญชีได้ รวมถึงช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจแก่นักลงทุนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์ (2558b), Cody (2018), Altawalbeh et al. (2019), ศศิภา สอิ่งทอง (2560), ศิลพร ศรีจันเพชร (2560) และ Christensen et al. (2014) อย่างไรก็ตามการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและการประเมินมูลค่ากิจการ มีผลการศึกษาที่ค่อนข้างแตกต่างกันและไม่สามารถสรุปผลการศึกษาไปทิศทางเดียวกันได้ รวมถึงยังไม่มีการศึกษาที่ศึกษาเฉพาะอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีหลักเกณฑ์ในการจัดทำงบการเงินที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของกลุ่มธุรกิจการเงิน โดยจะศึกษา

แต่ละประเด็นของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยว่าประเด็นใดมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการ

และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ มีการแบ่งประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบหลากหลายวิธีที่แตกต่างกัน เช่น รายงาน Benchmarking the new auditor's report ของบริษัท Deloitte แบ่งเรื่องสำคัญในการตรวจสอบออกเป็น 20 ประเด็น (Deloitte, 2017) ในขณะที่รายงาน Key Audit Matters Auditor's report snapshot ของบริษัท KPMG ในประเทศศรีลังกา ได้แบ่งเรื่องสำคัญในการตรวจสอบออกเป็น 21 ประเด็น (KPMG, 2019) เป็นต้น สำหรับการศึกษาในประเทศไทยพบว่ามีการแบ่งประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ค่อนข้างแตกต่างจากการศึกษาในต่างประเทศ โดยมีการแบ่งประเด็นออกเป็นประเด็นใหญ่และย่อย เพื่อให้เข้าใจง่ายและสะดวกมากขึ้น เช่น บทความวิจัยเรื่อง “การใช้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ : ประสบการณ์ปีแรก” แบ่งเรื่องสำคัญในการตรวจสอบออกเป็น 8 ประเด็น ได้แก่ การรับรู้รายได้ การวัดมูลค่าสินทรัพย์ การด้อยค่าของสินทรัพย์ ค่าเผื่อลดมูลค่าสินค้าคงเหลือ ค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ ธุรกิจกับกิจการที่เกี่ยวข้อง ประเมินการหนี้สิน และอื่น ๆ (ชาญชัย ตั้งเรณรัตน์, 2560) นอกจากนี้ยังมีบทความวิจัยเรื่อง “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบบอกอะไร” ได้แบ่งเรื่องสำคัญในการตรวจสอบออกเป็น 7 ประเด็น ได้แก่ รายได้ การด้อยค่า สินค้าคงเหลือ การควบรวมกิจการและกิจการที่เกี่ยวข้อง การวัดมูลค่าสินทรัพย์ ลูกหนี้ และอื่น ๆ (เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ, 2562)

อย่างไรก็ตามจากเก็บข้อมูลพบว่าในรายงานของผู้สอบบัญชีที่ผู้วิจัยทำการศึกษามีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบางประเด็นอยู่ค่อนข้างน้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการแบ่งประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบใหม่ โดยให้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตและประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่พบ รวมถึงมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน โดยจะแบ่งประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบออกเป็น 7 ประเด็น และจากการศึกษาของ Kohler et al. (2016) กล่าวว่า การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่ได้มีเพียงการสื่อสารที่มีแนวโน้มในทางลบเพียงอย่างเดียว แต่มีการสื่อสารที่มีแนวโน้มในทางบวกด้วย โดยทำการวิเคราะห์แนวโน้มของเนื้อหาจากบริบทและการใช้คำในการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และจากการศึกษาของ Brouwer et al. (2016) พบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยจะสอดคล้องและมีทิศทางไปในทางเดียวกับนโยบายการบัญชีและการประมาณการในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์แนวโน้มความสัมพันธ์ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการจากหลักการบัญชี นโยบายการบัญชี การประมาณการทางบัญชี และทิศทางของเนื้อหาที่มีการเปิดเผยเกี่ยวกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) ประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ (Revenue Recognition)

รายได้ของอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ได้แก่ รายได้ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมจากเงินให้สินเชื่อ รายได้ค่านายหน้า รายได้จากเบี้ยประกันภัย และรายได้อื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้แต่ละกิจการมีรายการที่เกี่ยวข้องกับรายได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมถึงมีสัญญาที่เกิดขึ้นหลายหลายประเภทและมีเงื่อนไขในการรับรู้ที่แตกต่างกัน กิจการจึงใช้การประมวลผลโดยระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศเป็นหลักในการรับรู้รายได้ ในการสอบบัญชีผู้สอบบัญชีจึงให้ความสำคัญกับการรับรู้รายได้ด้วยมูลค่าที่ถูกต้องตามที่เกิดขึ้นจริงและครบถ้วนตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน โดยมีวิธีการในการตรวจสอบ ได้แก่ การประเมินและทดสอบระบบการควบคุมภายในและระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้รายได้ของกิจการ การสุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบรายละเอียดและทดสอบการคำนวณว่าเป็นไปตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาและสอดคล้องกับนโยบายการรับรู้ของกิจการ รวมถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับรายได้ของกิจการ

รายได้เป็นรายการที่สำคัญและได้รับความสนใจจากผู้ใช้งบการเงินและนักลงทุน ซึ่งผู้ใช้งบการเงินและนักลงทุนมองว่าเป็นศักยภาพในการดำเนินธุรกิจของกิจการ รวมถึงสามารถใช้เป็นข้อมูลในการพยากรณ์ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตของกิจการได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้มีแนวโน้มมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการ

(2) ประเด็นเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ (Asset Valuation)

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ในอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินโดยส่วนมาก คือ การวัดมูลค่าของเครื่องมือทางการเงิน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นรายการที่มีความซับซ้อนในการวัดมูลค่า ซึ่งต้องใช้การประมาณการและพิจารณาอย่างสูง และอาจเกิดความเสี่ยงที่จะแสดงมูลค่าในงบแสดงฐานะทางการเงินผิดไป โดยมีวิธีการในการตรวจสอบ คือ การประเมินความเสี่ยง โดยพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อมูลค่าของเครื่องมือทางการเงิน ซึ่งได้แก่ ข้อมูลและความเหมาะสมของแบบจำลองที่ใช้ในคำนวณ สำหรับข้อมูลจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบ และสำหรับแบบจำลองจะใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดมูลค่าในการประเมินความเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์อื่น ๆ เช่น ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี เงินลงทุนในบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วม สินทรัพย์ไม่มีตัวตน และสินทรัพย์อื่น ๆ เป็นต้น โดยมีวิธีการในการตรวจสอบ คือ การประเมินวิธีการและข้อมูลที่ใช้ในการวัดมูลค่า การทดสอบการคำนวณ รวมถึงการพิจารณาถึงความเพียงพอของการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน

ตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน สินทรัพย์ หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ ทรัพยากรดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตซึ่งกิจการ

คาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากทรัพยากรนั้นในอนาคต (สภาวิชาชีพบัญชี, 2558)² ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์มีแนวโน้มความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการ

(3) ประเด็นเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ (Asset Impairment)

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ในอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินโดยส่วนมาก ได้แก่ การด้อยค่าของค่าความนิยมและการด้อยค่าของเงินลงทุน การประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ดังกล่าวถือเป็นการประมาณการทางบัญชีที่สำคัญที่ฝ่ายบริหารต้องใช้ดุลยพินิจอย่างสูง ผู้สอบบัญชีจึงให้ความสำคัญในการตรวจสอบ โดยมีวิธีการในการตรวจสอบ ได้แก่ การประเมินและทดสอบระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้การด้อยค่า การสุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบหลักฐานประกอบข้อบ่งชี้ของการด้อยค่าที่ผู้บริหารใช้ รวมถึงการใช้ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความเหมาะสมของวิธีการประเมินและข้อสมมติฐานที่ใช้ในการประมาณการด้อยค่าของสินทรัพย์

การด้อยค่าของสินทรัพย์เกิดขึ้นเมื่อมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์สูงกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน ดังนั้นกิจการจะต้องบันทึกค่าเผื่อการด้อยค่าเพื่อลดมูลค่าของสินทรัพย์ดังกล่าวลงและรับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่าในงบกำไรขาดทุน ซึ่งจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของกิจการลดลง นอกจากนั้นจากการศึกษาของ AbuGhazaleh, Al-hares and Haddad (2012) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความมีคุณค่าของข้อมูล (Value Relevancy) ของการด้อยค่าของค่านิยม พบว่าผลขาดทุนจากการด้อยค่ามีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญกับมูลค่าตลาดของกิจการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์มีแนวโน้มมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการเช่นกัน

(4) ประเด็นเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (Receivables and Allowance for doubtful accounts)

ลูกหนี้ของอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ได้แก่ เงินให้สินเชื่อและกู้ยืม ค่าเบี้ยประกันภัยค้ำรับ สำรองสินไหมทดแทนส่วนที่เรียกคืนจากบริษัทประกันภัยต่อ ค่าสินไหมค้ำรับจากคู่กรณี ลูกหนี้จากสัญญาประกันภัยต่อ ลูกหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อ และลูกหนี้อื่น ๆ ทั้งนี้รายการดังกล่าวผู้บริหารต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมากในการประมาณการผลขาดทุนโดยประมาณที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้มีปัญหาในการจ่ายชำระคืน รวมถึงการพิจารณาถึงช่วงเวลาที่ควรจะได้รับประมาณการผลขาดทุนดังกล่าว ซึ่งต้องใช้ข้อสมมติฐานหลายอย่างในการประมาณการ เช่น ประสิทธิภาพการชำระคืน อายุของลูกหนี้คงค้าง และสถานะปัจจุบันของลูกหนี้คงค้าง เป็นต้น ในการสอบบัญชี

² อ้างอิงตามกรอบแนวคิดสำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558)

ผู้สอบบัญชีจึงให้ความสำคัญกับการแสดงมูลค่าของลูกหนี้ และความเพียงพอของค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน โดยมีวิธีการในการตรวจสอบ ได้แก่ การประเมินและทดสอบระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ การประเมินวิธีการ ข้อมูลและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณ รวมถึงการสุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความถูกต้องในรายละเอียดของลูกหนี้ และทดสอบการคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ

กิจการจะบันทึกค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเพื่อปรับลดมูลค่าของลูกหนี้ให้แสดงด้วยมูลค่าที่กิจการคาดว่าจะได้รับชำระ และบันทึกหนี้สงสัยจะสูญเป็นค่าใช้จ่ายของกิจการในงบกำไรขาดทุน ซึ่งจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของกิจการลดลง ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญมีแนวโน้มมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ

(5) ประเด็นเกี่ยวกับหนี้สิน (Liabilities)

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินในอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินโดยส่วนมาก คือ หนี้สินจากสัญญาประกันภัย ซึ่งได้แก่ สำรองค่าสินไหมทดแทน ค่าสินไหมทดแทนค้างจ่าย และสำรองเบี้ยประกันภัย เป็นต้น รายการดังกล่าวผู้บริหารต้องใช้ดุลยพินิจอย่างสูงในการประมาณการและมีความไม่แน่นอนค่อนข้างมาก ในการสอบบัญชีผู้สอบบัญชีจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความเพียงพอของสำรองค่าสินไหมทดแทนและสินไหมทดแทนค้างจ่าย โดยมีวิธีการในการตรวจสอบ ได้แก่ การประเมินระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหนี้สิน การประเมินความเหมาะสมและความสมเหตุสมผลของวิธีการ สมมติฐานและแหล่งข้อมูลที่นักคณิตศาสตร์ประกันภัยใช้ในการประเมินหนี้สิน รวมถึงการสุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบเนื้อหาสาระและทดสอบการคำนวณ

หนี้สินจากสัญญาประกันภัย เป็นภาระผูกพันที่บริษัทประกันมีต่อผู้เอาประกันภัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินมีแนวโน้มมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ

(6) ประเด็นเกี่ยวกับการควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition)

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการควบรวมกิจการ มีทั้งการเปิดเผยเกี่ยวกับการรวมธุรกิจ และการซื้อธุรกิจ โดยวิธีการในการตรวจสอบ ได้แก่ การพิจารณาวิธีการหรือดุลยพินิจของผู้บริหารที่ระบุว่ากิจการมีการรวมกิจการ (Business Combination) เกิดขึ้น รวมถึงการประเมินความสมเหตุสมผลของสินทรัพย์ที่ระบุได้ที่ได้รับและประมาณการหนี้สิน ณ วันที่ซื้อกิจการ

การรวบรวมกิจการเป็นกลยุทธ์ทางการเงินซึ่งใช้ในการเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการและผู้ถือหุ้น โดยการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการ เช่น การเพิ่มรายได้และการเพิ่มยอดขายจากจำนวนคู่แข่งที่ลดลง และฐานลูกค้ารวมถึงช่องทางการจัดจำหน่ายที่เพิ่มขึ้น การลดค่าใช้จ่ายที่ซ้ำซ้อนในการดำเนินกิจการ การประหยัดเนื่องจากขนาด และข้อได้เปรียบเทียบในการแข่งขันอื่น ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรวบรวมกิจการมีแนวโน้มมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการ

(7) ประเด็นอื่น ๆ (Other)

การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบประเด็นอื่น ๆ เช่น ภาษี สินค้าคงเหลือ การนำมาตรฐานฉบับใหม่มาปฏิบัติใช้ การเปลี่ยนแปลงสมมติฐานทางบัญชี ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง และอื่น ๆ ซึ่งเป็นประเด็นที่หลากหลายและแตกต่างกัน การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบประเด็นอื่น ๆ จึงอาจมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

นอกจากประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยการศึกษาของเกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ (2562) พบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงาน ในขณะที่การศึกษาของอินทอร ประสพสิน (2561) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับผลการดำเนินงานของกิจการหรือมูลค่ากิจการ จากการศึกษาในอดีตยังไม่สามารถสรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยกับมูลค่ากิจการ โดยมีสมมติฐานว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

Truong and Tran (2013) ได้ศึกษาการตอบสนองของราคาหุ้นต่อการเปิดเผยกำไรของกิจการ พบว่าราคาหุ้นมีการตอบสนองต่อการเปิดเผยกำไรของกิจการที่มีการเปิดเผยข้อมูลภายหลังจากตลาดปิดมากกว่ากิจการที่มีการเปิดเผยข้อมูลก่อนตลาดเปิดประมาณร้อยละ 1.5 ซึ่งความแตกต่างของราคาหุ้นระหว่าง 2 กิจการดังกล่าวจะยังคงมีอยู่ต่อไปในช่วงระยะเวลามากกว่า 5 วัน กล่าวคือต้องใช้เวลามากกว่า 5 วันที่ราคาหุ้นจะตอบสนองต่อข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์

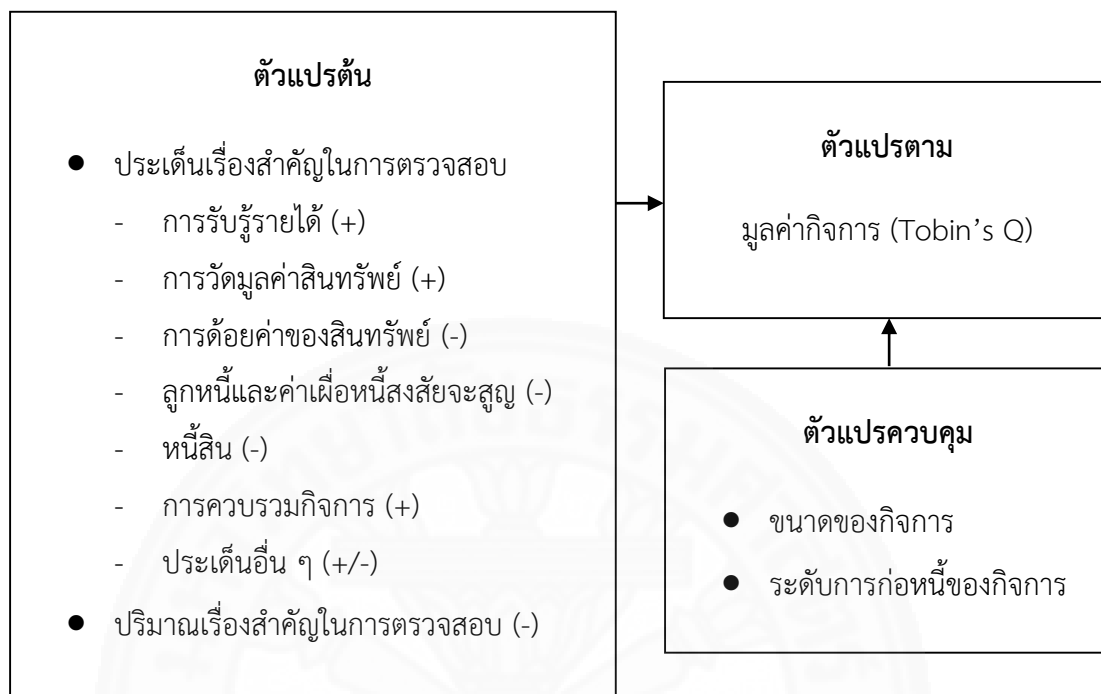
Nsiah, Mei, Sarpong and Addai (2019) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของขนาดของกิจการ พบว่าขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของกิจการ ทั้งนี้เนื่องจากกิจการขนาดใหญ่มีข้อได้เปรียบทางการแข่งขันมากกว่ากิจการที่มีขนาดเล็ก ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบที่ทำให้สามารถบริหารจัดการกิจการได้ดีกว่า เช่น ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การมีอำนาจในการต่อรอง การประหยัดต่อขนาด (Economies of Scale) รวมถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

เป็นต้น เช่นเดียวกับการศึกษาของ Caprio, Laeven and Levine (2007) (อ้างอิงถึงใน ธนัษพร คำบุญจันทร์ และคณะ, 2019) พบว่าขนาดของธนาคารส่งผลเชิงบวกกับมูลค่าของธนาคาร อย่างไรก็ตามการศึกษาของ De-La-Hoz and Pombo (2015) (อ้างอิงถึงใน จิรัชสร บุญรอด, 2558) พบว่าขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ เนื่องจากกิจการที่มีขนาดใหญ่มักเป็นกิจการที่ดำเนินธุรกิจมาเป็นเวลานานและมีแนวทางในการดำเนินธุรกิจที่ค่อนข้างเก่า รวมถึงมักจะมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ค่อนข้างสูงทำให้กิจการอาจไม่สามารถดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายได้

Zuhroh (2019) ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ต่อมูลค่าของกิจการ พบว่าระดับการก่อหนี้ของกิจการส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการ ทั้งนี้เนื่องจากบางกิจการมีการก่อหนี้เพื่อการลงทุนในโครงการต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการได้ และการที่กิจการมีการก่อหนี้จะช่วยป้องกันไม่ให้ผู้บริหารของกิจการนำกระแสเงินสดอิสระไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน เนื่องจากกระแสเงินสดอิสระดังกล่าวจะได้รับการควบคุมและตรวจสอบ รวมถึงจะต้องนำมาจ่ายคืนให้กับเจ้าหนี้ นอกจากนี้กิจการโดยส่วนมากที่สามารถกู้เงินได้จะต้องเป็นกิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ค่อนข้างดี อย่างไรก็ตามจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการก่อหนี้กับมูลค่าของกิจการของ Gupta, Kumar and Verma (2016) พบว่าระดับการก่อหนี้ของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าของกิจการ

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ พบว่ามีปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละกิจการที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและมูลค่าของกิจการ ได้แก่ ขนาดของกิจการ (Firm Size) และระดับการก่อหนี้ของกิจการ (Leverage) ผู้วิจัยจึงต้องนำปัจจัยเหล่านี้มาเป็นตัวแปรควบคุมในการวิจัยด้วย

2.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย จะใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยมีวิธีการวิจัยแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 3.1.1 ประชากร
  - 3.1.2 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 รายละเอียดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
  - 3.3.1 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)
  - 3.3.2 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)
  - 3.3.3 ตัวแปรควบคุม (Control Variables)
- 3.4 สมมติฐานในการวิจัย
- 3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
  - 3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)
  - 3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

การค้นคว้าอิสระนี้มุ่งศึกษาบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจธนาคาร ธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ และธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต โดยระยะเวลาที่ทำการศึกษาคือในช่วงปี พ.ศ. 2559 - 2561 ซึ่งเป็นระยะเวลา 3 ปีแรกที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี ทั้งนี้บริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีที่ไม่ได้สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชีสำหรับงบการเงินประจำปีที่มีวันที่สิ้นสุดรอบ

ระยะเวลาบัญชีในปีพ.ศ. 2560 พ.ศ. 2561 และพ.ศ. 2562 เพื่อเป็นตัวแทนของรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในปีแรก ปีที่สอง และปีที่สามตามลำดับ

3.1.2 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการค้นคว้าอิสระนี้ทั้งหมด 318 ตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 3.1 และตารางที่ 3.2 มีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(1) เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศมาเลเซีย และประเทศไทย ในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน (Financial Service/ Financials) ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจธนาคาร (Banking) ธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ (Other Financials/ Finance and Securities) และธุรกิจประกันภัย (Insurance) และเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศสิงคโปร์ ในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน (Bank and Investment Service) และกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจประกันภัย (Insurance)

(2) ไม่เป็นบริษัทที่ถูกเพิกถอน เข้าข่ายเพิกถอนหรืออยู่ระหว่างการฟื้นฟูการดำเนินงาน เนื่องจากผลการดำเนินงานมีความแตกต่างจากบริษัทที่ดำเนินงานตามปกติ

(3) เป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ต้องใช้ในการวิจัยอย่างครบถ้วน

ตารางที่ 3.1

แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

	2559	2560	2561	รวม
บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย	113	115	117	345
<u>หัก</u> บริษัทที่ถูกเพิกถอน เข้าข่ายเพิกถอน หรืออยู่ระหว่างการฟื้นฟูการดำเนินงาน	(2)	(2)	(2)	(6)
<u>หัก</u> บริษัทที่รายงานของผู้สอบบัญชีไม่แสดงความเห็น	(2)	(1)	(3)	(6)
<u>หัก</u> บริษัทที่มีข้อมูลที่ต้องใช้ในการวิจัยไม่ครบถ้วน	(5)	(5)	(5)	(15)
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	104	107	107	318

ตารางที่ 3.2

แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งตามประเทศ

	2559	2560	2561	รวม
ประเทศมาเลเซีย	31	31	30	92
ประเทศสิงคโปร์	20	21	19	60
ประเทศไทย	53	55	58	166
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	104	107	107	318

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชี (Independent Auditor's Report) และจากรายงานประจำปีของบริษัท (Annual Report) ที่มีการเปิดเผยผ่านเว็บไซต์ของบริษัท ส่วนข้อมูลประกอบการและตัวเลขทางบัญชีอื่น ๆ ที่ต้องใช้ในการคำนวณมูลค่ากิจการ ขนาดของกิจการ และระดับการก่อหนี้ของกิจการ จะเก็บรวบรวมจากรายงานทางการเงินของบริษัทและเว็บไซต์ต่าง ๆ ได้แก่ เว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์ของประเทศมาเลเซีย (BURSAMALAYSIA), เว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์ของประเทศสิงคโปร์ (SGX), เว็บไซต์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET), เว็บไซต์คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (SEC), เว็บไซต์ SETSMART และจากฐานข้อมูล Data Stream

สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนที่ต้องใช้ในการแปลงค่าเงิน จะเก็บรวบรวมจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ได้แก่ เว็บไซต์ธนาคารแห่งประเทศไทย (BOT), เว็บไซต์ XE และจากฐานข้อมูล Data Stream

3.3 รายละเอียดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ มูลค่ากิจการ ซึ่งจะใช้อัตราส่วน Tobin's Q เป็นตัวชี้วัด โดยคำนวณตามแนวทางของ Chung & Pruitt (1994) เนื่องจากเป็นแนวทางที่มีการปรับสูตรให้ง่ายในการคำนวณ โดยการใช้มูลค่าทางบัญชีแทนมูลค่าทางตลาดของตัวแปรบางตัว นอกจากนี้แนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่ให้ค่าใกล้เคียงกับแนวทางของ Linderberg & Ross (1981) ซึ่งเป็นแนวทางในการคำนวณ Tobin's Q ที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้องตามหลักทฤษฎี (มนวิภา ผดุงสิทธิ์, 2548)

มูลค่ากิจการ (Firm Value) วัดค่าจากผลรวมมูลค่าทางการตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้นและมูลค่าตามบัญชีของหนี้สินหารด้วยมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์

$$Tobin's Q = \frac{(Market Value of Equity + Book Value of Total Debt)}{Book Value of Total Asset}$$

สำหรับมูลค่าทางการตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้น (Market Value of Equity) ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ มูลค่าทางการตลาดของหุ้นสามัญ และมูลค่าทางการตลาดของหุ้นบุริมสิทธิ โดยที่มูลค่าทางการตลาดของหุ้นบุริมสิทธิจะใช้มูลค่าไถ่ถอนของหุ้นบุริมสิทธิ ส่วนมูลค่าทางการตลาดของหุ้นสามัญจะคำนวณจากผลคูณของราคาตลาดของหุ้นสามัญและจำนวนหุ้นที่อยู่ในมือผู้ถือหุ้น (มนวิกา ผดุงสิทธิ์, 2548)

สำหรับราคาตลาดของหุ้นสามัญ ผู้วิจัยจะเลือกใช้ราคาของหุ้นสามัญในวันที่รายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยผู้วิจัยคาดว่านักลงทุนได้รับข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ครบถ้วนแล้ว อย่างไรก็ตามตลาดหลักทรัพย์ไม่ได้มีประสิทธิภาพสมบูรณ์ตามสมมติฐานเรื่องความมีประสิทธิภาพของตลาดทุน (Capital Market Efficiency) ราคาของหุ้นสามัญจึงอาจไม่ได้สะท้อนออกมาทันทีที่มีการเปิดเผยผลการดำเนินงานของกิจการ จากการศึกษาในอดีตพบว่าราคาของหุ้นหลังจากมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกำไรของกิจการมีความผันผวนค่อนข้างมาก โดยจะใช้เวลามากกว่า 5 วันที่ราคาของหุ้นจะสะท้อนผลออกมาอย่างสมบูรณ์ (Truong et al., 2013) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ราคาของหุ้นสามัญ 7 วันนับจากวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี

3.3.2 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรอิสระ (Dependent Variables) ที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยที่ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ (Qualitative Variable) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ไม่สามารถวัดค่าได้ จึงต้องมีการกำหนดรหัส (Codes) ของตัวแปรให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) เพื่อนำไปวิเคราะห์สมการถดถอย (ชวลิต ทับสีรัก, 2555)

สำหรับประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 7 ประเด็น ดังแสดงในตารางที่ 3.3 และทำการกำหนดตัวแปรเชิงคุณภาพให้เป็นตัวแปรหุ่น โดยวิธีการ Dummy Coding ดังนี้

(1) เมื่อพบการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นใด จะกำหนดค่าให้เป็น 1

(2) เมื่อไม่พบการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในประเด็นใด จะกำหนดค่าให้เป็น 0

สำหรับปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากรายงานของผู้สอบบัญชี โดยจะใช้รายงานฉบับภาษาอังกฤษในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างแต่ละภาษา และใช้การนับจำนวนคำของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยผ่านโปรแกรม Microsoft Word

3.3.3 ตัวแปรควบคุม (Control Variables)

ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ ขนาดของกิจการ และระดับการก่อหนี้ของกิจการ เช่นเดียวกับงานวิจัยในอดีต (ศิลาพร ศรีจันทเพชร, 2560; เกียรติกร บุญเลิศอุทัย และคณะ, 2562)

ขนาดของกิจการ (Firm Size) วัดค่าจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมของกิจการ

$$SIZE = \ln(Total Asset)$$

ระดับการก่อหนี้ของกิจการ (Firm Leverage) วัดค่าจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมของกิจการ

$$LEV = \frac{Total Debt}{Total Asset}$$

3.4 สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 : การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการ

สมมติฐานที่ 2 : การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการ

สมมติฐานที่ 3 : การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ

สมมติฐานที่ 4 : การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ

สมมติฐานที่ 5 : การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ

สมมติฐานที่ 6 : การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการควบรวมกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการ

สมมติฐานที่ 7 : การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกหรือเชิงลบกับมูลค่ากิจการ

สมมติฐานที่ 8 : ปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ

จากสมมติฐานข้างต้น สามารถเขียนเป็นสมการสหสัมพันธ์ ได้ดังต่อไปนี้

$$Q = \beta_0 + \beta_1 REV + \beta_2 VAL + \beta_3 IMP + \beta_4 AR + \beta_5 LIAB + \beta_6 MA + \beta_7 OTHER + \beta_8 WORD + \beta_9 SIZE + \beta_{10} LEV + \varepsilon$$

ตารางที่ 3.3

แสดงสรุปตัวแปรและตัวย่อของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	ตัวย่อ
ตัวแปรตาม (Dependent Variables) :	
มูลค่ากิจการ (Firm Value)	Q
ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) :	
ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters) :	
การรับรู้รายได้ (Revenue Recognition)	REV
การวัดมูลค่าสินทรัพย์ (Asset Valuation)	VAL
การด้อยค่าของสินทรัพย์ (Asset Impairment)	IMP
ลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (Receivables and Allowance for doubtful accounts)	AR
หนี้สิน (Liabilities)	LIAB
การควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition)	MA
อื่น ๆ (Other)	OTHER
ปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	WORD
ตัวแปรควบคุม (Control Variables) :	
ขนาดของกิจการ (Firm Size)	SIZE
ระดับการก่อหนี้ของกิจการ (Firm Leverage)	LEV

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อนำมาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและมูลค่ากิจการ โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

การวิเคราะห์ข้อมูลและลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เป็นต้น

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการวิจัยดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

- 4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา แบบรวมประเทศ
- 4.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ประเทศมาเลเซีย
- 4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ประเทศสิงคโปร์
- 4.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ประเทศไทย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

- 4.2.1 การทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ
  - 4.2.1.1 ตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระต่อกัน
  - 4.2.1.2 ความคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนคงที่
  - 4.2.1.3 ความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระต่อกัน
- 4.2.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)
  - 4.2.2.1 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ แบบรวมประเทศ
  - 4.2.2.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศมาเลเซีย
  - 4.2.2.3 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศสิงคโปร์
  - 4.2.2.4 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศไทย

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ มูลค่ากิจการ (Tobin's Q) ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ขนาดของกิจการ (Firm Size) และระดับการก่อหนี้ของกิจการ (Firm Leverage) โดยใช้ค่าสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนาออกเป็น 4 แบบ ได้แก่ การวิเคราะห์แบบรวมประเทศ และการวิเคราะห์แบบแยกแต่ละประเทศ 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย

4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา แบบรวมประเทศ

จากตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนครั้งที่พบเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแต่ละประเด็น ความถี่และร้อยละของตัวแปรหุ่นจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ (AR) คิดเป็นร้อยละ 27.47 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.81 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สอง ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ (REV) คิดเป็นร้อยละ 19.48 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 39.31 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สาม ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ (IMP) คิดเป็นร้อยละ 16.28 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 33.65 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

และประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สี่ ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับหนี้สิน (LIAB) คิดเป็นร้อยละ 15.84 โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 31.13 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ตารางที่ 4.1

แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการวิจัย แบบรวมประเทศ

Variables	Key Audit Matters		Frequency of Dummy Variables			
	Finding	Percent	Yes (Coding = 1)	Percent	No (Coding = 0)	Percent
REV	134	19.48%	125	39.31%	193	60.69%
VAL	97	14.10%	92	28.93%	226	71.07%
IMP	112	16.28%	107	33.65%	211	66.35%
AR	189	27.47%	187	58.81%	131	41.19%
LIAB	109	15.84%	99	31.13%	219	68.87%
MA	10	1.45%	10	3.14%	308	96.86%
OTHER	37	5.38%	35	11.01%	283	88.99%
Total	688	100.00%	Sample Size = 318			

จากตารางที่ 4.2 แสดงค่าสถิติเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 318 ตัวอย่าง พบว่า

ตัวแปรตาม ซึ่งได้แก่ มูลค่ากิจการ (Q) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0.3410 และ 2.7457 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.0941 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.3672

ตัวแปรอิสระ ซึ่งได้แก่ ปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย (WORD) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 219 คำ และ 2,200 คำ ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 794.3082 คำ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 360.4008 คำ นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย (MATTER) พบว่ามีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 1 เรื่อง และ 6 เรื่อง ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.1635 เรื่อง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.9687 เรื่อง

ตัวแปรควบคุม ซึ่งได้แก่ ขนาดของกิจการ (SIZE) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 15.7480 และ 26.7254 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.7513 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.5453 และระดับการก่อหนี้ของกิจการ (LEV) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0.0022 และ 0.9332 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.6433 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.2515

ตารางที่ 4.2

แสดงสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย แบบรวมประเทศ

Variables	N	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
Q	318	0.3410	2.7457	1.0941	0.3672
WORD	318	219	2200	794.3082	360.4008
MATTER	318	1.0000	6.0000	2.1635	0.9687
SIZE	318	15.7480	26.7254	20.7513	2.5453
LEV	318	0.0022	0.9332	0.6433	0.2515

4.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ประเทศมาเลเซีย

จากตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนครั้งที่พบเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแต่ละประเด็น ความถี่และร้อยละของตัวแปรหุ่นจากกลุ่มตัวอย่างประเทศมาเลเซีย พบว่า

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ (AR) คิดเป็นร้อยละ 28.11 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.52 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สอง ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ (IMP) คิดเป็นร้อยละ 27.03 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 52.17 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สาม ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับหนี้สิน (LIAB) คิดเป็นร้อยละ 17.84 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 32.61 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

และประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สี่ ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ (VAL) คิดเป็นร้อยละ 17.30 โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 34.78 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ตารางที่ 4.3

แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการวิจัย ประเทศมาเลเซีย

Variables	Key Audit Matters		Frequency of Dummy Variables			
	Finding	Percent	Yes (Coding = 1)	Percent	No (Coding = 0)	Percent
REV	5	2.70%	5	5.43%	87	94.57%
VAL	32	17.30%	32	34.78%	60	65.22%
IMP	50	27.03%	48	52.17%	44	47.83%
AR	52	28.11%	52	56.52%	40	43.48%
LIAB	33	17.84%	30	32.61%	62	67.39%
MA	2	1.08%	2	2.17%	90	97.83%
OTHER	11	5.95%	11	11.96%	81	88.04%
Total	185	100.00%	Sample Size = 92			

จากตารางที่ 4.4 แสดงค่าสถิติเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างประเทศมาเลเซียที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 92 ตัวอย่าง พบว่า

ตัวแปรตาม ซึ่งได้แก่ มูลค่ากิจการ (Q) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0.3410 และ 2.4094 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.0191 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.3224

ตัวแปรอิสระ ซึ่งได้แก่ ปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย (WORD) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 219 คำ และ 1,542 คำ ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 844.5000 คำ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 360.7114 คำ นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย (MATTER) พบว่ามีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 1 เรื่อง และ 4 เรื่อง ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.0109 เรื่อง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.9198 เรื่อง

ตัวแปรควบคุม ซึ่งได้แก่ ขนาดของกิจการ (SIZE) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 17.3203 และ 25.9976 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.6745 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.3442 และระดับการก่อหนี้ของกิจการ (LEV) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0.0022 และ 0.9332 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.6830 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.2785

ตารางที่ 4.4

แสดงสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประเทศมาเลเซีย

Variables	N	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
Q	92	0.3410	2.4094	1.0191	0.3224
WORD	92	219	1542	844.5000	360.7114
MATTER	92	1.0000	4.0000	2.0109	0.9198
SIZE	92	17.3203	25.9976	21.6745	2.3442
LEV	92	0.0022	0.9332	0.6830	0.2785

4.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ประเทศสิงคโปร์

จากตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนครั้งที่พบเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแต่ละประเด็น ความถี่และร้อยละของตัวแปรหุ่นจากกลุ่มตัวอย่างประเทศสิงคโปร์ พบว่า

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ (AR) และประเด็นเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ (VAL) คิดเป็นร้อยละ 25.74 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 55.00 และร้อยละ 53.33 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว ตามลำดับ

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สอง ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ (IMP) คิดเป็นร้อยละ 19.12 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 41.67 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

และประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สาม ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับหนี้สิน (LIAB) คิดเป็นร้อยละ 13.97 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 26.67 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ตารางที่ 4.5

แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการวิจัย ประเทศสิงคโปร์

Variables	Key Audit Matters		Frequency of Dummy Variables			
	Finding	Percent	Yes (Coding = 1)	Percent	No (Coding = 0)	Percent
REV	6	4.41%	6	10.00%	54	90.00%
VAL	35	25.74%	32	53.33%	28	46.67%
IMP	26	19.12%	25	41.67%	35	58.33%
AR	35	25.74%	33	55.00%	27	45.00%
LIAB	19	13.97%	16	26.67%	44	73.33%
MA	3	2.21%	3	5.00%	57	95.00%
OTHER	12	8.82%	11	18.33%	49	81.67%
Total	136	100.00%	Sample Size = 60			

จากตารางที่ 4.6 แสดงค่าสถิติเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างประเทศสิงคโปร์ที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 60 ตัวอย่าง พบว่า

ตัวแปรตาม ซึ่งได้แก่ มูลค่ากิจการ (Q) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0.4837 และ 2.7457 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.0519 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.4543

ตัวแปรอิสระ ซึ่งได้แก่ ปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย (WORD) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 295 คำ และ 2,049 คำ ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 874.8500 คำ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 443.5129 คำ นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย (MATTER) พบว่ามีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 1 เรื่อง และ 5 เรื่อง ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.2667 เรื่อง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.1179 เรื่อง

ตัวแปรควบคุม ซึ่งได้แก่ ขนาดของกิจการ (SIZE) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 15.7480 และ 26.7254 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.6529 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.1647 และระดับการก่อหนี้ของกิจการ (LEV) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0.0174 และ 0.9116 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.5353 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.3067

ตารางที่ 4.6

แสดงสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประเทศสิงคโปร์

Variables	N	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
Q	60	0.4837	2.7457	1.0519	0.4543
WORD	60	295	2049	874.8500	443.5129
MATTER	60	1.0000	5.0000	2.2667	1.1179
SIZE	60	15.7480	26.7254	20.6529	3.1647
LEV	60	0.0174	0.9116	0.5353	0.3067

4.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา ประเทศไทย

จากตารางที่ 4.7 แสดงจำนวนครั้งที่พบเรื่องสำคัญในการตรวจสอบแต่ละประเด็น ความถี่และร้อยละของตัวแปรหุ่นจากกลุ่มตัวอย่างประเทศไทย พบว่า

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีมากที่สุด ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ (REV) คิดเป็นร้อยละ 33.51 โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 68.67 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สอง ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ (AR) คิดเป็นร้อยละ 27.79 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.45 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สาม ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับหนี้สิน (LIAB) คิดเป็นร้อยละ 15.53 ของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยทั้งหมด โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 31.93 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

และประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากเป็นอันดับที่สี่ ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ (IMP) คิดเป็นร้อยละ 9.81 โดยที่กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20.48 มีการเปิดเผยในประเด็นดังกล่าว

ตารางที่ 4.7

แสดงสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรหุ่นที่ใช้ในการวิจัย ประเทศไทย

Variables	Key Audit Matters		Frequency of Dummy Variables			
	Finding	Percent	Yes (Coding = 1)	Percent	No (Coding = 0)	Percent
REV	123	33.51%	114	68.67%	52	31.33%
VAL	30	8.17%	28	16.87%	138	83.13%
IMP	36	9.81%	34	20.48%	132	79.52%
AR	102	27.79%	102	61.45%	64	38.55%
LIAB	57	15.53%	53	31.93%	113	68.07%
MA	5	1.36%	5	3.01%	161	96.99%
OTHER	14	3.81%	13	7.83%	153	92.17%
Total	367	100.00%	Sample Size = 166			

จากตารางที่ 4.8 แสดงค่าสถิติเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างประเทศไทยที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 166 ตัวอย่าง พบว่า

ตัวแปรตาม ซึ่งได้แก่ มูลค่ากิจการ (Q) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0.6496 และ 2.7138 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.1509 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.3477

ตัวแปรอิสระ ซึ่งได้แก่ ปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย (WORD) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 265 คำ และ 2,200 คำ ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 737.3795 คำ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 316.8977 คำ นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย (MATTER) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 1 เรื่อง และ 6 เรื่อง ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.2108 เรื่อง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.9330 เรื่อง

ตัวแปรควบคุม ซึ่งได้แก่ ขนาดของกิจการ (SIZE) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 16.9265 และ 25.3145 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.2752 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.2645 และระดับการก่อหนี้ของกิจการ (LEV) มีค่าต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0.1538 และ 0.9102 ตามลำดับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.6603 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.1992

ตารางที่ 4.8

แสดงสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประเทศไทย

Variables	N	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
Q	166	0.6496	2.7138	1.1509	0.3477
WORD	166	265	2200	737.3795	316.8977
MATTER	166	1.0000	6.0000	2.2108	0.9330
SIZE	166	16.9265	25.3145	20.2752	2.2645
LEV	166	0.1538	0.9102	0.6603	0.1992

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ซึ่งประกอบไปด้วยการทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการ Ordinary Least Square (OLS) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.1, 0.05 และ 0.01

4.2.1 การทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ

4.2.1.1 ตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระต่อกัน

ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุมีเงื่อนไข คือ ตัวแปรอิสระที่ใช้ในสมการถดถอยเชิงพหุจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่สูง ซึ่งหากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระอยู่ในระดับสูง อาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ได้ ผู้วิจัยจึงมีการทดสอบว่าเกิดปัญหาดังกล่าวหรือไม่ ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) และกำหนดให้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรไม่ควรเกิน 0.8 จากตารางที่ 4.9 4.10 และ 4.12 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแบบรวมประเทศและแบบแยกประเทศของประเทศมาเลเซีย และประเทศไทย ตามลำดับ พบว่าไม่มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใดเกิน 0.8 ตามที่ได้กำหนดไว้ แต่จากตารางที่ 4.11 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแบบแยกประเทศของประเทศสิงคโปร์ พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร SIZE และตัวแปร LEV มีค่าเกิน 0.8 ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ได้

ตารางที่ 4.9

แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย แบบรวมประเทศ

	REV	VAL	IMP	AR	LIAB	MA	OTHER	WORD	SIZE	LEV
REV	1.0000									
VAL	-0.3573	1.0000								
IMP	-0.1371	0.0447	1.0000							
AR	-0.1374	-0.1564	0.0281	1.0000						
LIAB	0.0568	0.1252	-0.1051	-0.3756	1.0000					
MA	0.0026	0.0837	0.0242	0.0044	-0.0822	1.0000				
OTHER	-0.1184	0.0858	-0.1016	-0.1344	0.0891	0.0518	1.0000			
WORD	-0.1376	0.3792	0.3498	0.1702	0.3534	0.1343	0.2420	1.0000		
SIZE	-0.4100	0.1625	0.1655	0.4125	0.0225	-0.0284	0.0596	0.4253	1.0000	
LEV	-0.1720	-0.0829	-0.0537	0.4242	0.1248	-0.0525	0.1391	0.3625	0.7089	1.0000

ตารางที่ 4.10

แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย ประเทศมาเลเซีย

	REV	VAL	IMP	AR	LIAB	MA	OTHER	WORD	SIZE	LEV
REV	1.0000									
VAL	-0.1751	1.0000								
IMP	-0.0584	-0.1232	1.0000							
AR	0.1135	-0.3723	0.0821	1.0000						
LIAB	-0.1668	0.2223	-0.1231	-0.5125	1.0000					
MA	-0.0357	0.2041	-0.0065	-0.0196	-0.1037	1.0000				
OTHER	-0.0883	0.0122	-0.1166	-0.0823	0.4583	-0.0549	1.0000			
WORD	-0.0611	0.1569	0.3664	-0.0243	0.6021	0.0497	0.4063	1.0000		
SIZE	-0.3038	-0.1338	0.2296	0.5386	-0.0933	-0.1494	0.0659	0.3593	1.0000	
LEV	-0.1806	-0.0724	0.1960	0.3650	0.1123	-0.1139	0.1994	0.4923	0.7592	1.0000

ตารางที่ 4.11

แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย ประเทศสิงคโปร์

	REV	VAL	IMP	AR	LIAB	MA	OTHER	WORD	SIZE	LEV
REV	1.0000									
VAL	-0.0223	1.0000								
IMP	0.0563	0.1129	1.0000							
AR	-0.3685	-0.3761	0.0849	1.0000						
LIAB	0.1759	0.1108	-0.2039	-0.2121	1.0000					
MA	-0.0765	0.0613	-0.0388	0.0538	-0.1383	1.0000				
OTHER	-0.0144	0.0115	-0.2257	-0.1775	0.1039	0.0889	1.0000			
WORD	-0.0085	0.5202	0.2961	0.1201	0.4672	0.1296	0.2619	1.0000		
SIZE	-0.1536	0.2122	0.1866	0.3431	0.2202	0.0455	0.1491	0.6123	1.0000	
LEV	-0.0504	-0.1608	-0.0318	0.5370	0.2535	0.0380	0.2067	0.4343	0.8306*	1.0000

หมายเหตุ. * หมายถึง มีค่าเกินกว่าที่กำหนด อาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 4.12

แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัย ประเทศไทย

	REV	VAL	IMP	AR	LIAB	MA	OTHER	WORD	SIZE	LEV
REV	1.0000									
VAL	-0.3895	1.0000								
IMP	0.1175	-0.0293	1.0000							
AR	-0.2948	0.1254	0.0033	1.0000						
LIAB	0.1004	0.1056	-0.0594	-0.3602	1.0000					
MA	0.0430	0.0147	0.0852	-0.0052	-0.0451	1.0000				
OTHER	-0.0932	0.1082	-0.0924	-0.1376	-0.1515	0.0798	1.0000			
WORD	-0.0581	0.3957	0.3087	0.3503	0.1709	0.1831	0.0671	1.0000		
SIZE	-0.5071	0.2865	-0.0291	0.4302	-0.0082	-0.0058	-0.0323	0.3126	1.0000	
LEV	-0.4500	0.0850	-0.3023	0.4330	0.0561	-0.0532	0.1014	0.2811	0.6517	1.0000

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้มีการทดสอบปัญหา Multicollinearity เพิ่มเติม โดยการวิเคราะห์จากค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Collinearity Statistics) ซึ่งได้แก่ ค่าสถิติ Tolerance และค่าสถิติ Variance Inflation Factor (VIF) โดยถ้าค่า Tolerance มีค่าเข้าใกล้ 0 และค่า Variance Inflation Factor มีค่าเข้าใกล้ 10 แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระอยู่ในระดับสูง จากตารางที่ 4.13 แสดงค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าไม่มีตัวแปรอิสระใดมีค่า Tolerance เข้าใกล้ 0 และค่า Variance Inflation Factor เข้าใกล้ 10 ทั้งการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุแบบรวมประเทศ (ALL) และแบบแยกประเทศของทั้งประเทศมาเลเซีย (MY) และประเทศไทย (TH) ดังนั้นจึงสามารถนำตัวแปรอิสระทั้งหมดไปวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุได้ตามเงื่อนไข แต่สำหรับการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุแบบแยกประเทศของประเทศสิงคโปร์ พบว่าค่า Tolerance และค่า Variance Inflation Factor ของตัวแปร LEV มีค่าเกินกว่าที่กำหนด ผู้วิจัยจึงตัดตัวแปรดังกล่าวออกไป เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา Multicollinearity ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุแบบแยกประเทศของประเทศสิงคโปร์ (SG)

ตารางที่ 4.13

แสดงค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Collinearity Statistics)

Variables	Collinearity Statistics (ALL)		Collinearity Statistics (MY)		Collinearity Statistics (SG)		Collinearity Statistics (TH)	
	Tolerance	VIF	Tolerance	VIF	Tolerance	VIF	Tolerance	VIF
REV	0.6759	1.4795	0.6687	1.4954	0.6220	1.6076	0.5558	1.7993
VAL	0.5773	1.7322	0.7167	1.3952	0.2398	4.1704	0.5791	1.7269
IMP	0.6329	1.5799	0.5217	1.9168	0.4309	2.3205	0.6431	1.5550
AR	0.4950	2.0204	0.3767	2.6543	0.2151	4.6485	0.4837	2.0676
LIAB	0.5342	1.8719	0.2262	4.4210	0.2898	3.4501	0.6308	1.5854
MA	0.9373	1.0668	0.8088	1.2364	0.8523	1.1733	0.9320	1.0730
OTHER	0.7857	1.2728	0.7007	1.4272	0.4544	2.2005	0.7999	1.2502
WORD	0.3542	2.8236	0.2085	4.7959	0.1331	7.5154	0.4397	2.2744
SIZE	0.3517	2.8435	0.2592	3.8578	0.1306	7.6558	0.4455	2.2445
LEV	0.3667	2.7269	0.3608	2.7713	0.1077*	9.2869*	0.3513	2.8469

หมายเหตุ. * หมายถึง มีค่าเกินกว่าที่กำหนด อาจทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

4.2.1.2 ความคลาดเคลื่อนมีความแปรปรวนคงที่

ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุมีเงื่อนไข คือ ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนจะต้องมีค่าคงที่ ซึ่งหากความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่ อาจทำให้เกิดปัญหา Heteroskedasticity ได้ ผู้วิจัยจึงมีการทดสอบว่าเกิดปัญหาดังกล่าวหรือไม่ ด้วยวิธี Breusch-Pagan Test for Heteroskedasticity โดยมีสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

H_0 : ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าคงที่
(Homoskedasticity)

H_a : ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่
(Heteroskedasticity)

จากตารางที่ 4.14 แสดงการทดสอบปัญหา Heteroskedasticity พบว่าค่า Significant ของสถิติทดสอบ Chi-Square ของการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุทั้งแบบรวมประเทศและแบบแยกประเทศ มีค่าต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแบบจำลองเกิดปัญหา Heteroskedasticity ซึ่งไม่เป็นไปตามเงื่อนไขในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตาม ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ Robust Standard Error ในแบบจำลองเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ตารางที่ 4.14

แสดงการทดสอบปัญหาความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่ (Heteroskedasticity)

Sampling	Chi-Square	df	Sig.
ALL	5.632	1	0.018**
Malaysia	8.551	1	0.003***
Singapore	14.317	1	0.000***
Thailand	23.352	1	0.000***

หมายเหตุ. *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

4.2.1.3 ความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระต่อกัน

ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุมีเงื่อนไข คือ ความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน หรือจะต้องเป็นอิสระต่อกัน ซึ่งหากความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน อาจทำให้เกิดปัญหา Autocorrelation ได้ ผู้วิจัยจึงมีการทดสอบว่าเกิดปัญหาดังกล่าวหรือไม่ ด้วยการวิเคราะห์จากค่าสถิติ Durbin-Watson โดยถ้าค่า Durbin-Watson มี

ค่าเข้าใกล้ 2 จะสรุปได้ว่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าเป็นอิสระต่อกัน (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2543) จากตารางที่ 4.15 แสดงการทดสอบปัญหา Autocorrelation พบว่าการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุทั้งแบบรวมประเทศและแบบแยกประเทศ มีค่า Durbin-Watson เข้าใกล้ 2 จึงสรุปได้ว่าความคลาดเคลื่อนแต่ละค่าในแบบจำลองเป็นอิสระต่อกัน ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ

ตารางที่ 4.15

แสดงการทดสอบปัญหาความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Autocorrelation)

Sampling	Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
ALL	1	0.250	0.0626	0.0321	0.3613	1.9854
Malaysia	1	0.522	0.2724	0.1826	0.2915	2.0292
Singapore	1	0.543	0.2946	0.1676	0.4144	2.1931
Thailand	1	0.368	0.1356	0.0798	0.3336	1.9645

4.2.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุออกเป็น 4 แบบ ได้แก่ การวิเคราะห์แบบรวมประเทศ และการวิเคราะห์แบบแยกแต่ละประเทศ 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในเบื้องต้น จะใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนของการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (ANOVA) โดยมีสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

H_0 : ไม่มีตัวแปรอิสระใดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม

H_a : มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม

และสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับตัวแปรตาม ผู้วิจัยเลือกใช้ Robust Standard Error ในแบบจำลองเพื่อแก้ไขปัญหา ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น โดยมีสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

H_0 : ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม

H_a : ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม

4.2.2.1 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ แบบรวมประเทศ

จากตารางที่ 4.16 พบว่าแบบจำลองมีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.0321 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระในแบบจำลองนี้สามารถอธิบายมูลค่ากิจการได้ร้อยละ 3.21 และมีค่า Significant ของสถิติทดสอบ F เท่ากับ 0.0282 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับมูลค่ากิจการสามารถวิเคราะห์ ได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปร REV มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.0753 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร REV (β_1) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.0991 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ที่ใช้ในการวิจัย และสอดคล้องกับการศึกษาของ Kohler et al. (2016) ซึ่งพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีแนวโน้มไปในทางบวก ส่งผลให้มูลค่าของกิจการเพิ่มขึ้น

ตัวแปร VAL มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.7313 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร IMP มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.3360 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร AR มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.3995 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร LIAB มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.0864 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร LIAB (β_5) พบว่ามีค่าเท่ากับ -0.0973 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางตรงข้าม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่า

กิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 5 ที่ใช้ในการวิจัย และสอดคล้องกับการศึกษาของ Kohler et al. (2016) ซึ่งพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีแนวโน้มไปในทางลบ ส่งผลให้มูลค่าของกิจการลดลง

ตัวแปร MA มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.8677 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการควบคุมกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร OTHER มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.6635 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 7 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร WORD มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.0800 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร WORD (β_8) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.0001 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 8 ที่ใช้ในการวิจัย และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ (2562) ซึ่งพบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงานของกิจการ แต่สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิภา สอึงทอง (2560) ซึ่งพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการตอบสนองของนักลงทุนกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ใช้งบการเงินอาจจะคาดหวังข้อมูลที่มากขึ้นจากรายงานของผู้สอบบัญชี โดยที่ข้อมูลที่มากขึ้นจะสามารถช่วยสื่อสารเรื่องให้ผู้สอบบัญชีต้องการจะสื่อสารกับผู้ใช้งบการเงินได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ผู้วิจัยได้มีการเพิ่มตัวแปรควบคุม ซึ่งอาจส่งผลต่อมูลค่ากิจการไปในแบบจำลองด้วย จากตารางที่ 4.16 พบว่า ตัวแปร SIZE มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.0082 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร SIZE (β_9) พบว่ามีค่าเท่ากับ -0.0289 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางตรงข้าม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อินทุอร ประสพสิน (2561) และ De-La-Hoz et al. (2015) ซึ่งพบว่าขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ และจากตารางที่ 4.16 พบว่า ตัวแปร LEV มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t

เท่ากับ 0.0434 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร LEV (β_{10}) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.2900 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าระดับการก่อหนี้ของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Zuhroh (2019) ซึ่งพบว่าระดับการก่อหนี้ของกิจการส่งผลกระทบต่อเชิงบวกกับมูลค่ากิจการ

ตารางที่ 4.16

แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ แบบรวมประเทศ

Model Summary					
		N	318	F	2.0512
		R Square	0.0626	Sig.	0.0282**
		Adjusted R Square	0.0321		
Parameter Estimates with Robust Standard Errors					
Variables		B	Error	t	Sig.
Intercept	β_0	1.4415	0.1930	7.4687	0.0000***
REV	β_1	0.0991	0.0555	1.7848	0.0753*
VAL	β_2	0.0213	0.0620	0.3437	0.7313
IMP	β_3	-0.0525	0.0545	-0.9637	0.3360
AR	β_4	-0.0478	0.0567	-0.8437	0.3995
LIAB	β_5	-0.0973	0.0566	-1.7201	0.0864*
MA	β_6	0.0335	0.2010	0.1667	0.8677
OTHER	β_7	0.0343	0.0787	0.4356	0.6635
WORD	β_8	0.0001	0.0001	1.7567	0.0800*
SIZE	β_9	-0.0289	0.0109	-2.6590	0.0082***
LEV	β_{10}	0.2900	0.1430	2.0282	0.0434**

หมายเหตุ. *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

4.2.2.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศมาเลเซีย

จากตารางที่ 4.17 พบว่าแบบจำลองมีค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.1826 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระในแบบจำลองนี้สามารถอธิบายมูลค่ากิจการได้ร้อยละ 18.26 และมีค่า Significant ของสถิติทดสอบ F เท่ากับ 0.0026 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับมูลค่ากิจการสามารถวิเคราะห์ ได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปร REV มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.2434 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร VAL มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.5692 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร IMP มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.2522 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร AR มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.1627 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร LIAB มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.1186 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 5 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร MA มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.4653 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการควรวรมกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร OTHER มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.9312 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 7 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร WORD มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.0053 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร WORD (β_8) พบว่ามีค่าเท่ากับ -0.0005 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางตรงข้าม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 8 ที่ใช้ในการวิจัย และสอดคล้องกับการศึกษาของ เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ (2562) ซึ่งพบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงานของกิจการ

นอกจากนี้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ผู้วิจัยได้มีการเพิ่มตัวแปรควบคุม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการไปในแบบจำลองด้วย จากตารางที่ 4.17 พบว่า ตัวแปร SIZE มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.9564 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าขนาดของกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า ตัวแปร LEV มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.0004 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร LEV (β_{10}) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.7351 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าระดับการก่อหนี้ของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Zuhroh (2019) ซึ่งพบว่าระดับการก่อหนี้ของกิจการส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการ

ตารางที่ 4.17

แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศมาเลเซีย

Model Summary					
	N	92		F	3.0330
	R Square	0.2724		Sig.	0.0026***
	Adjusted R Square	0.1826			
Parameter Estimates with Robust Standard Errors					
Variables		B	Error	t	Sig.
Intercept	β_0	0.9602	0.3774	2.5447	0.0128**
REV	β_1	0.1250	0.1064	1.1752	0.2434
VAL	β_2	-0.0450	0.0787	-0.5715	0.5692
IMP	β_3	0.0924	0.0801	1.1534	0.2522
AR	β_4	-0.1513	0.1074	-1.4090	0.1627
LIAB	β_5	0.2509	0.1591	1.5775	0.1186
MA	β_6	0.2330	0.3176	0.7336	0.4653
OTHER	β_7	0.0083	0.0958	0.0866	0.9312
WORD	β_8	-0.0005	0.0002	-2.8663	0.0053***
SIZE	β_9	-0.0012	0.0213	-0.0549	0.9564
LEV	β_{10}	0.7351	0.2000	3.6759	0.0004***

หมายเหตุ. *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

4.2.2.3 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศสิงคโปร์

จากตารางที่ 4.18 พบว่าแบบจำลองมีค่า Adjusted R² เท่ากับ 0.1676 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระในแบบจำลองนี้สามารถอธิบายมูลค่ากิจการได้ร้อยละ 16.76 และมีค่า Significant ของสถิติทดสอบ F เท่ากับ 0.0287 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธ H₀ และยอมรับ H_a ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับมูลค่ากิจการสามารถวิเคราะห์ ได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปร REV มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.0928 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร REV (β_1) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.5916 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ที่ใช้ในการวิจัย และสอดคล้องกับการศึกษาของ Kohler et al. (2016) ซึ่งพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีแนวโน้มไปในทางบวก ส่งผลให้มูลค่าของกิจการเพิ่มขึ้น

ตัวแปร VAL มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.6724 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร IMP มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.2880 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร AR มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.9252 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร LIAB มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.4838 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 5 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร MA มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.5123 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการควบคุมกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร OTHER มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.6208 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 7 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร WORD มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.3587 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 8 ที่ใช้ในการวิจัย

นอกจากนี้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ผู้วิจัยได้มีการเพิ่มตัวแปรควบคุม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการไปในแบบจำลองด้วย จากตารางที่ 4.18 พบว่า ตัวแปร SIZE มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.1078 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าขนาดของกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสำหรับตัวแปร LEV ผู้วิจัยได้นำออกจากแบบจำลองเนื่องจากทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในการทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ข้างต้น

ตารางที่ 4.18

แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศสิงคโปร์

Model Summary					
		N	60	F	2.3204
	R Square		0.2946	Sig.	0.0287**
	Adjusted R Square		0.1676		
Parameter Estimates with Robust Standard Errors					
Variables		B	Error	t	Sig.
Intercept	β_0	1.5638	0.5227	2.9919	0.0043***
REV	β_1	0.5916	0.3452	1.7137	0.0928*
VAL	β_2	-0.0962	0.2262	-0.4254	0.6724
IMP	β_3	0.1501	0.1398	1.0739	0.2880
AR	β_4	-0.0188	0.1994	-0.0944	0.9252
LIAB	β_5	-0.1742	0.2469	-0.7055	0.4838
MA	β_6	-0.1940	0.2939	-0.6600	0.5123
OTHER	β_7	0.1267	0.2545	0.4978	0.6208
WORD	β_8	0.0003	0.0003	0.9263	0.3587
SIZE	β_9	-0.0385	0.0235	-1.6376	0.1078
LEV	นำตัวแปรออกจากแบบจำลอง เนื่องจากทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity				

หมายเหตุ. *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

4.2.2.4 การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศไทย

จากตารางที่ 4.19 พบว่าแบบจำลองมีค่า Adjusted R² เท่ากับ 0.0798 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระในแบบจำลองนี้สามารถอธิบายมูลค่ากิจการได้ร้อยละ 7.98 และมีค่า Significant ของสถิติทดสอบ F เท่ากับ 0.0102 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธ H₀ และยอมรับ H_a ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับมูลค่ากิจการสามารถวิเคราะห์ ได้ดังต่อไปนี้

ตัวแปร REV มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.7339 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร VAL มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.8650 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 2 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร IMP มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.0026 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร IMP (β_3) พบว่ามีค่าเท่ากับ -0.2818 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางตรงข้าม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 3 ที่ใช้ในการวิจัย และสอดคล้องกับการศึกษาของ Kohler et al. (2016) ซึ่งพบว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีแนวโน้มไปในทางลบ ส่งผลให้มูลค่าของกิจการลดลง

ตัวแปร AR มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.4874 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 4 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร LIAB มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.2574 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 5 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร MA มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.4593 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการควบคุมกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 6 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร OTHER มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.4853 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 7 ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปร WORD มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.0126 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_a และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร WORD (β_8) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.0003 ซึ่งแสดงว่าความสัมพันธ์อยู่ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ 8 ที่ใช้ในการวิจัย และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย และคณะ (2562) ซึ่งพบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลการดำเนินงานของกิจการ แต่สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิภา สอ้งทอง (2560) ซึ่งพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการตอบสนองของนักลงทุนกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ใช้งบการเงินอาจจะคาดหวังข้อมูลที่มากขึ้นจากรายงานของผู้สอบบัญชี โดยที่ข้อมูลที่มากขึ้นจะสามารถช่วยสื่อสารเรื่องที่ผู้สอบบัญชีต้องการจะสื่อสารกับผู้ใช้งบการเงินได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ผู้วิจัยได้มีการเพิ่มตัวแปรควบคุม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการไปในแบบจำลองด้วย จากตารางที่ 4.19 พบว่า ตัวแปร SIZE มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.2866 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าขนาดของกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า ตัวแปร LEV มีค่า Significant ของสถิติทดสอบ t เท่ากับ 0.2133 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงยอมรับ H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าระดับการก่อหนี้ของกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4.19

แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศไทย

Model Summary					
		N	166	F	2.4316
		R Square	0.1356	Sig.	0.0102**
		Adjusted R Square	0.0798		
Parameter Estimates with Robust Standard Errors					
Variables		B	Error	t	Sig.
Intercept	β_0	1.5011	0.2649	5.6677	0.0000***
REV	β_1	-0.0232	0.0681	-0.3405	0.7339
VAL	β_2	-0.0158	0.0928	-0.1703	0.8650
IMP	β_3	-0.2818	0.0922	-3.0567	0.0026***
AR	β_4	0.0511	0.0733	0.6961	0.4874
LIAB	β_5	-0.0761	0.0670	-1.1367	0.2574
MA	β_6	0.2275	0.3067	0.7418	0.4593
OTHER	β_7	0.0776	0.1109	0.6995	0.4853
WORD	β_8	0.0003	0.0001	2.5245	0.0126**
SIZE	β_9	-0.0146	0.0137	-1.0692	0.2866
LEV	β_{10}	-0.3044	0.2436	-1.2496	0.2133

หมายเหตุ. *, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย โดยศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2559 – 2561 มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 318 ตัวอย่าง งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทั้งเชิงพรรณนา และเชิงอนุมาน ซึ่งได้แก่ การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ 7 ประเด็นและปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการ (Tobin's Q) รวมถึงมีการทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ได้แก่ ปัญหา Multicollinearity, ปัญหา Autocorrelation และปัญหา Heteroskedasticity และทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าวก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ โดยจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 แบบ ได้แก่ การวิเคราะห์แบบรวมประเทศ และการวิเคราะห์แบบแยกแต่ละประเทศ 3 ประเทศ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากตารางที่ 5.1 แสดงการเปรียบเทียบการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนาแบบรวมประเทศ และแบบแยกแต่ละประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 4 อันดับแรก จำนวนคำโดยเฉลี่ย และจำนวนเรื่องโดยเฉลี่ยของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พบว่าประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมากที่สุด 4 อันดับแรก เป็นประเด็นที่มีความสอดคล้องกับความเสี่ยงของกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน และมีความใกล้เคียงกัน ในทั้ง 3 ประเทศ ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ (AR) ประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ (REV) ประเด็นเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ (IMP) และประเด็นเกี่ยวกับหนี้สิน (LIAB)

สำหรับประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์มีการเปิดเผยประเด็นเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ (AR) มากเป็นอันดับที่ 1 รวมถึงมีการเปิดเผยประเด็นเกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ (VAL) ในขณะที่ประเทศไทยมีการเปิดเผยประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ (REV) มากเป็นอันดับที่ 1 และมีการเปิดเผยประเด็นเกี่ยวกับลูกหนี้และค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ (AR) มากเป็นอันดับรองลงมา และมีการเปิดเผยประเด็นเกี่ยวกับการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ (VAL) ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับอีก 2 ประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผย

มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันในทั้ง 3 ประเทศ คือ ประมาณ 2 เรื่อง และมีจำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยเฉลี่ยประมาณ 800 ค่า โดยพบว่าประเทศไทยมีจำนวนค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับอีก 2 ประเทศ

ตารางที่ 5.1

แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

การวิเคราะห์เชิง พรรณนา	ประเด็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่พบ				จำนวนค่า	จำนวน
	(1)	(2)	(3)	(4)	เฉลี่ย	เรื่องเฉลี่ย
แบบรวมประเทศ	AR	REV	IMP	LIAB	794.3082	2.1635
ประเทศมาเลเซีย	AR	IMP	LIAB	VAL	844.5000	2.0109
ประเทศสิงคโปร์	AR และ VAL		IMP	LIAB	874.8500	2.2667
ประเทศไทย	REV	AR	LIAB	IMP	737.3795	2.2108

จากตารางที่ 5.2 แสดงการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุแบบรวมประเทศและแบบแยกแต่ละประเทศเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุแบบรวมประเทศ พบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ (Revenue Recognition) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ส่งผลให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้น ในขณะที่การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สิน (Liabilities) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับหนี้สินจะส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลง แต่การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ การวัดมูลค่าสินทรัพย์ (Asset Valuation) การด้อยค่าของสินทรัพย์ (Asset Impairment) ลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (Receivables and Allowance for doubtful accounts) การควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition) และประเด็นอื่น ๆ (Other) ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า หากมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นปริมาณมากขึ้นจะส่งผลให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้น แต่หากมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นปริมาณน้อยลงจะส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลง

การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศมาเลเซีย พบว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าหากมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นปริมาณมากขึ้นจะส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลง แต่หากมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นปริมาณน้อยลงจะส่งผลให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้น แต่การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การรับรู้รายได้ (Revenue Recognition) การวัดมูลค่าสินทรัพย์ (Asset Valuation) การด้อยค่าของสินทรัพย์ (Asset Impairment) ลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (Receivables and Allowance for doubtful accounts) หนี้สิน (Liabilities) การควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition) และอื่น ๆ (Other) ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศสิงคโปร์ พบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ (Revenue Recognition) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ส่งผลให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้น แต่การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ การวัดมูลค่าสินทรัพย์ (Asset Valuation) การด้อยค่าของสินทรัพย์ (Asset Impairment) ลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (Receivables and Allowance for doubtful accounts) หนี้สิน (Liabilities) การควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition) และอื่น ๆ (Other) รวมถึงปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ ประเทศไทย พบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ (Asset Impairment) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลง แต่การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ การรับรู้รายได้ (Revenue Recognition) การวัดมูลค่าสินทรัพย์ (Asset Valuation) ลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (Receivables and Allowance for doubtful accounts) หนี้สิน (Liabilities) การควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition) และอื่น ๆ (Other) ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่าหากมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นปริมาณมากขึ้นจะส่งผลให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้น แต่หากมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นปริมาณน้อยลงจะส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลง

อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุแบบแยกแต่ละประเทศ พบว่าผลการวิจัยของทั้ง 3 ประเทศแสดงให้เห็นว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เกี่ยวกับการวัดมูลค่าสินทรัพย์ (Asset Valuation) ลูกหนี้และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ (Receivables and Allowance for doubtful accounts) หนี้สิน (Liabilities) การควบรวมกิจการ (Merger and Acquisition) และประเด็นอื่น ๆ (Other) ไม่มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการ และมีเพียงผลการวิจัยในประเทศสิงคโปร์เท่านั้นที่พบว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ (Revenue Recognition) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการ ในขณะที่ผลการวิจัยในประเทศมาเลเซียและประเทศไทยพบว่าปริมาณเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการ แต่มีทิศทางของความสัมพันธ์ที่ตรงข้ามกัน นอกจากนี้ผลการวิจัยในประเทศไทยยังพบการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ (Asset Impairment) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการ จากการวิเคราะห์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการมีความแตกต่างกันตามประเทศ ทั้งนี้อาจเกิดจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศทำให้การวิเคราะห์ได้ผลที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5.2

แสดงสรุปผลการวิจัยเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย

Variables	สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย	ผลการวิจัย			
		แบบรวมประเทศ	ประเทศมาเลเซีย	ประเทศสิงคโปร์	ประเทศไทย
REV	+	+*	/	+*	/
VAL	+	/	/	/	/
IMP	-	/	/	/	***
AR	-	/	/	/	/
LIAB	-	-*	/	/	/
MA	+	/	/	/	/
OTHER	+ หรือ -	/	/	/	/
WORD	-	+*	***	/	+**

หมายเหตุ. + หมายถึง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- หมายถึง มีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

/ หมายถึง ไม่พบความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

*, ** และ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

5.2 ข้อจำกัดของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการ ซึ่งมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีผลบังคับใช้เป็นระยะเวลาเพียง 3 ปี งานวิจัยนี้จึงศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2559 – 2561 รวมถึงงานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศไทย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ทำให้มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยเพียง 318 ตัวอย่าง ทำให้ผลการศึกษาอาจคลาดเคลื่อนและมีความแม่นยำน้อยลง นอกจากนี้กลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินมีหลักเกณฑ์ในการจัดทำงานการเงินที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น ๆ ดังนั้นผลการศึกษาของงานวิจัยนี้อาจไม่สามารถสะท้อนถึงกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ ได้

5.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ในอนาคตอาจมีการศึกษาเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ หรือในประเทศอื่น ๆ ด้วย เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาระหว่างอุตสาหกรรมและระหว่างประเทศหรือภูมิภาคอื่น ๆ และเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้ใช้อัตราส่วน Tobin's Q เป็นตัวชี้วัดมูลค่ากิจการ โดยคำนวณตามแนวทางของ Chung & Pruitt (1994) อย่างไรก็ตามยังมีแนวทางการคำนวณอัตราส่วน Tobin's Q อื่น ๆ อีก นอกจากนี้ยังมีอัตราส่วนอื่น ๆ ที่สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดมูลค่ากิจการได้ เช่น มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ (Economic Value Added: EVA) ซึ่งเป็นตัววัดความสามารถของกิจการในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ในอนาคตอาจใช้ตัวชี้วัดดังกล่าวหรือแนวทางอื่น ๆ ในการคำนวณมูลค่ากิจการ รวมถึงอาจจะรวมตัวแปรอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากการศึกษานี้มาใช้ในการศึกษาด้วย เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2543). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ซี เค แอนด์ เอส โฟโต้สตูดิโอ
- วรศักดิ์ ทุมมานนท์. (2548). *มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ มิติใหม่ของการสร้างมูลค่ากิจการและการสร้างระบบผลตอบแทนพนักงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ เพรส.

บทความวารสาร

- เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย, ศิลปพร ศรีจันทเพชร และอนวัธน์ ภักดี. (2562). เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ บอโกะไร. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 15(45), 5-25.
- ขวลิต ทับสีรัก. (2555). ตัวแปรเชิงคุณภาพกับการวิเคราะห์ถดถอย. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 17(1), 31-42
- ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์. (2558a). การสื่อสารที่มากขึ้นจากรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 11(30), 85-97.
- ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์. (2558b). คุณค่าของรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 11(31), 26-44.
- ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์. (2558c). ประเด็นสำคัญและการประยุกต์แนวคิดเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 11(32), 110-127
- ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์. (2560). การใช้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่: ประสบการณ์ปีแรก. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 13(38), 5-21
- ธนัชพร คำบุญจันทร์, โรจนา ธรรมจินดา, อธิเมศร์ เชษฐธีระพัชร และอนิล รูป. (2019). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพสินเชื่อและมูลค่าของธนาคารในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย. *Journal of Modern Management Science*, 12(2), 105-121
- มนวิกา ผดุงสิทธิ์. (2548). การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแนวคิด Tobin-Tobin's Q. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 28(106), 13-22.
- ศิลปพร ศรีจันทเพชร. (2556). เตรียมพบกับรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ (อีกแล้ว). *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 9(26), 12-19.

ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2560). “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ในหน้ารายงานผู้สอบบัญชีกับการ
ตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารวิชาชีพบัญชี, 13(38), 22-37.

วิทยานิพนธ์

- จิรัชสร บุณรอด. (2558). การกำกับดูแลกิจการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนสถาบันและ
ผลตอบแทนจากนักลงทุนสถาบันที่ส่งผลต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาด
หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, สาขาวิชาการบัญชีธุรกิจแบบบูรณาการ.
- ศศิภา สอิ่งทอง. (2560). ประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของ
ผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (การค้นคว้าอิสระ
บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, สาขาการ
บัญชี.
- อินทพร ประสพสิน. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับมูลค่า
กิจการ กรณีศึกษา: บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (การค้นคว้า
อิสระบัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี,
สาขาวิชาการบัญชีธุรกิจแบบบูรณาการ.

เอกสารอื่น ๆ

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ที่ 64/2558 เรื่อง กรอบแนวคิด
สำหรับการรายงานทางการเงิน (ปรับปรุง 2558). (2558). ราชกิจจานุเบกษา, 132 (ตอน
พิเศษ 286 ง), 1-34

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 701 การสื่อสารเรื่อง
สำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต. สืบค้นจาก
<http://www.tfac.or.th/upload/9414/4x9uV7CGE1.pdf>
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2545). การวิเคราะห์หลักทรัพย์โดยใช้ปัจจัยพื้นฐาน. สืบค้นจาก
<https://www01.bualuang.co.th/le/help/kw/ebook003.pdf>

Books and Book Articles

- American Institute of Certified Public Accountants. (2013). *Proposals to enhance the auditor's report*. New York: AICPA
- Gordon, L. A. (2000). *Managerial Accounting: Concepts and Empirical Evidence* (5th ed). New York: McGraw-Hill.

Articles

- AbuGhazaleh, N. M., Al-Hares, O. M. & Haddad, A. E. (2012). The Value Relevance of goodwill impairments: UK Evidence. *International Journal of Economics and Finance*, 4(4), 206-216. DOI: 10.5539/ijef.v4n4p206
- Altawalbeh, F. & Alhajaya, S. (2019). The Investors Reaction to the Disclosure of Key Audit Matters: Empirical Evidence from Jordan. *International Business Research*, 12(3), 50-57. DOI: 10.5539/ibr.v12n3p50
- Brouwer, A., Eimers, P. & Langendijk, H. (2016). The relationship between key audit matters in the new auditor's report and the risks reported in the management report and the estimates and judgments in the notes to the financial statements. *Maandblad Voor Accountancy en Bedrijfseconomie*, 90(12), 580-613. DOI: 10.5117/mab.90.31228
- Caprio, G., Laeven, L. & Levine, R. (2007). Governance and bank valuation. *Journal of Financial Intermediation*, 16(4), 584–617 DOI: 10.3386/w10158
- Christensen, B. E., Glover S. M. & Wolfe C. J. (2014). Do Critical Audit Matter Paragraphs in the Audit Report Change Nonprofessional Investors' Decision to Invest?. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(4), 71-93 DOI: 10.2308/ajpt-50793
- Chung, K. H. & Pruitt, S. W. (1994), A Simple Approximation of Tobin's Q. *Financial Management*, 23(3), 70-74.
- Cody, K. A. (2017). Critical Audit Matters: Improving Disclosure through Auditor Insight. *UC Davis Business Law Journal*, 18(2), 259-290.

- Gupta, P. K., Kumar, S. & Verma, P. (2016). Association between Degree of Leverages and Firm Value. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 8(1), 212-229. DOI: 10.5296/ajfa.v8i1.9455
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). Strategic learning & the balanced scorecard. *Strategy & Leadership*, 24(5), 18-24. DOI: 10.1108/eb054566
- Köhler, A. G., Ratzinger-Sakel, N. V. S. & Theis, J. C. (2016). The Effects of Key Audit Matters on the Auditor's Report's Communicative Value: Experimental Evidence from Investment Professionals and Non-Professional Investors. *SSRN Electronic Journal*. DOI: 10.2139/ssrn.2838162
- Lennox, C. S., Schmidt, J. J. & Thompson, A. M. (2019). Are expanded audit reports informative to investors? Evidence from the U.K. *SSRN Electronic Journal*. DOI: 10.2139/ssrn.2619785
- Lewellen, W. G. & Badrinath, S. G. (1997). On the measurement of Tobin's q. *Journal of Financial Economics*, 44(1) 77-122.
- Lindenberg, E. B. & Ross, S. A. (1981). Tobin's q Ratio and Industrial Organization. *The Journal of Business*, 54(1), 1-32.
- Min, L. W. & Kee, P. L. (2019). Disclosures of key audit matters to curb information asymmetry. *International Journal of Accounting, Finance and Business*, 4(24), 1-12.
- Nsiah, T. K., Mei, C. L., Sarpong, R. K. F. & Addai, R. A. (2019) Does Firms Size Matter? An Empirical Evidence from Non-Financial Institutions (NFIS) Listed on the Ghana Stock Exchange (GSE). *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 3(6), 383-388.
- Reddin, G. H. (1997). Value drivers: enhancing the value of your quarry. *Pit and Quarry*, 9(11), 20-22.
- Truong, B. & Tran, D. T. (2013). The difference in stock price response to firms that report earnings before market open and after market close: An empirical analysis. *International Research Journal of Applied Finance*, 9(11), 1446-1454
- Zuhroh, I. (2019). The Effects of Liquidity, Firm Size, and Profitability on the Firm Value with Mediating Leverage. *KnE Social Sciences*, 3(13), 203-230. DOI: 10.18502/kss.v3i13.4206

Thesis

De-La-Hoz, M. C. & Pombo, C. (2015). *Institutional Investors and Firm Valuation: Evidence from Latin America*. Universidad de los Andes, School of Management, Finance Department.

Electronic Media

ACCA. (2018). *Key audit matters: unlocking the secrets of the audit*. Retrieved from https://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/professional-insights/Key-audit-matters/pi-key-audit-matters.pdf

Deloitte. (2017). *Benchmarking the new auditor's report: Key audit matters and other additional information*. Retrieved from <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/ch/Documents/audit/ch-en-audit-benchmarking-auditors-report.pdf>

Hall, B. H., Cumming, C., Laderman, E. S. & Mundy, J. (1988). *The R&D Master File Documentation* (NBER Technical working paper No. 72). Retrieved from National Bureau of Economic Research website: <https://www.nber.org/papers/t0072>.

International Federation of Accountants. (2017). *A Comparison Between the IAASB and the US PCAOB Standards*. Retrieved from <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/Auditor-Reporting-Comparison-between-IAASB-Standards-and-PCAOB-Standard.pdf>

KPMG. (2019). *Key Audit Matters Auditor's report snapshot*. Retrieved from <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/lk/pdf/key-audit-matters-aug-2019.pdf>

Malaysian Institute of Accountants. (2015). *International Standard on Auditing 701 Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report*. Retrieved from https://www.mia.org.my/v2/downloads/handbook/standards/ISA/2018/08/08/ISA_701.pdf

Reed Technology Solutions. (n.d.). *List of Exchanges*. Retrieved from
<https://www.tradinghours.com/exchanges>

The Institute of Singapore Chartered Accountants. (2015). *Singapore Standard on Auditing (SSA) 701 Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor's Report*. Retrieved from <https://isca.org.sg/media/777075/ssa-701-july-2015.pdf>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ

นางสาวชลกาญจน์ อรุณสกุล

วันเดือนปีเกิด

7 พฤศจิกายน 2539

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2561: บัณฑิต

(การบัญชีธุรกิจแบบบูรณาการ)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

